

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
JULIANE KOKOTT
prezentate la 17 ianuarie 2013¹

Cauza C-583/11 P

**Inuit Tapiriit Kanatami și alții
împotriva
Parlamentului European
și a**

Consiliului Uniunii Europene

„Recurs — Regulamentul (CE) nr. 1007/2009 — Comerț cu produse derivate din focă — Interdicție privind introducerea pe piață în Uniunea Europeană — Derogări pentru comunitățile inuite — Calitatea procesuală activă a persoanelor fizice și juridice în temeiul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE — Noțiunea «act normativ» și delimitarea față de noțiunea «act legislativ» — Lipsa afectării directe sau individuale”

I – Introducere

1. Căile de atac pe care particularii le pot formula împotriva actelor Uniunii cu aplicabilitate generală fac parte de mult timp din categoria problemelor celor mai controversate de drept al Uniunii. Începând cu Hotărârea Plaumann², în jurisprudența sa constantă referitoare inițial la articolul 173 din Tratatul CEE și ulterior la articolul 230 CE, Curtea de Justiție a interpretat întotdeauna relativ strict noțiunea „calitate procesuală activă directă a persoanelor fizice și juridice”. În pofida criticilor legate de acest aspect, Curtea a urmat până în prezent această jurisprudență și a confirmat-o în special în Hotărârile Unión de Pequeños Agricultores³ și Jégo-Quéré⁴.

2. În sfârșit, dar nu în cele din urmă, drept răspuns la această jurisprudență, în Tratatul de la Lisabona, care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, s-a prevăzut un nou regim privind calitatea procesuală activă a particularilor. Începând cu această dată, articolul 263 al patrulea paragraf TFUE permite persoanelor fizice și juridice să formuleze acțiuni în anulare și „împotriva actelor normative care le privesc direct și care nu presupun măsuri de executare”.

3. O problemă foarte controversată până în prezent este, desigur, măsura în care acest nou regim a extins calitatea procesuală activă a particularilor. În prezentul recurs, Curtea este chemată să soluționeze tocmai această problemă și să se pronunțe în special asupra modului de interpretare a noțiunii „act normativ”⁵. În acest context, trebuie să se clarifice îndeosebi aspectul dacă actele legislative ale Uniunii Europene fac parte și din categoria actelor normative.

1 — Limba originală: germana.

2 — Hotărârea din 15 iulie 1963, Plaumann/Comisia (25/62, Rec., p. 213).

3 — Hotărârea din 25 iulie 2002, Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul (C-50/00 P, Rec., p. I-6677).

4 — Hotărârea din 1 aprilie 2004, Comisia/Jégo-Quéré (C-263/02 P, Rec., p. I-3425).

5 — Curtea va fi chemată în curând să se pronunțe în cauza C-274/12 P (Telefónica/Comisia) cu privire la noțiunea „măsuri de executare”, menționată de asemenea la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE.

4. La originea prezentului litigiu se află Regulamentul (CE) nr. 1007/2009 privind comerțul cu produse derivate din focă, care a fost adoptat în comun de Parlamentul European și de Consiliul Uniunii Europene la 16 septembrie 2009⁶. Acest regulament a instituit pe piața internă europeană o interdicție privind introducerea pe piață a produselor derivate din focă, împotriva căreia Inuit Tapiriit Kanatami, în calitate de reprezentant al intereselor inuiților canadieni⁷, precum și o serie de alte părți interesate – precum producătorii sau comercianții de produse derivate din focă – solicită în prezent protecție juridică în fața instanțelor Uniunii.

5. În primă instanță, solicitarea formulată de Inuit Tapiriit Kanatami și de ceilalți reclamânți a fost respinsă. Prin Ordonanța din 6 septembrie 2011⁸ (denumită în continuare și „ordonanța atacată”), Tribunalul Uniunii Europene a respins ca nefondată acțiunea în anulare formulată de aceștia. În susținerea deciziei sale, Tribunalul a precizat printre altele că Regulamentul nr. 1007/2009 constituie un act legislativ care nu poate fi considerat drept act normativ în sensul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE. Împotriva acestei ordonanțe, Inuit Tapiriit Kanatami și ceilalți reclamânți (denumiți în continuare și „recurenții”) – cu excepția unuia dintre aceștia⁹ – au formulat prezentul recurs.

II – Dispozițiile de drept al Uniunii privind introducerea pe piață a produselor derivate din focă

6. Dispozițiile de drept al Uniunii privind introducerea pe piața internă europeană a produselor derivate din focă se regăsesc parțial într-un regulament de bază adoptat de Parlamentul European și de Consiliu în anul 2009 (Regulamentul nr. 1007/2009) și parțial într-un regulament de punere în aplicare adoptat de Comisie în anul 2010 (Regulamentul nr. 737/2010). Obiectul prezentului litigiu îl constituie doar dreptul Inuit Tapiriit Kanatami și al celorlalți reclamânți de a formula o acțiune împotriva regulamentului de bază, în timp ce regulamentul de punere în aplicare face obiectul unui acțiuni distincte formulate la Tribunal de părțile menționate și care este în continuare pendinte în fața acestuia¹⁰.

A – Regulamentul de bază (Regulamentul nr. 1007/2009)

7. Obiectul Regulamentului nr. 1007/2009 este definit la articolul 1 din acesta după cum urmează:

„Prezentul regulament stabilește norme armonizate privind introducerea pe piață de produse derivate din focă.”

8. Conform articolului 3 din Regulamentul nr. 1007/2009, sunt aplicabile următoarele „Condiții privind introducerea pe piață” a produselor derivate din focă:

„(1) Introducerea pe piață a produselor derivate din focă este permisă numai dacă produsele în cauză sunt obținute în urma unor vânători de foci desfășurate în mod tradițional de comunitățile inuite și de alte comunități indigene și contribuie la subzistența acestora. Aceste condiții se aplică în momentul sau la locul în care sunt importate produsele.

6 — Regulamentul (CE) nr. 1007/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 privind comerțul cu produse derivate din focă (JO L 286, p. 36).

7 — Inuiții sunt o populație indigenă care trăiește în principal în regiunile arctice și subarctice din centrul și nord-estul Canadei, în Alaska, în Groenlanda și în unele părți ale Rusiei. Termenul „eschimos (eschimoși)”, utilizat uneori în limbajul comun, desemnează, pe lângă inuiți, și alte populații din regiunea arctică.

8 — Ordonanța Tribunalului din 6 septembrie 2011, Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul European și Consiliul (T-18/10, Rep., p. II-5599).

9 — Domnul Efsthios Andreas Agathos, reclamant în primă instanță, nu mai este parte la prezenta procedură de recurs.

10 — Cauza Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Comisia (T-526/10), pendinte la Tribunal.

(2) Prin derogare de la alineatul (1):

- (a) importul de produse derivate din focă este permis și în situația în care are un caracter ocazional și constă exclusiv în bunuri destinate uzului personal al călătorilor și al familiilor acestora. Natura și cantitatea acestor bunuri nu trebuie să indice faptul că acestea sunt importate în scop comercial;
- (b) introducerea pe piață a produselor din focă este permisă și în cazul în care produsele din focă se obțin din subproduse rezultate dintr-o vânătoare reglementată prin legislația națională și având ca scop unic gestionarea durabilă a resurselor marine. În acest caz, introducerea pe piață este permisă numai dacă are caracter nonprofit. Natura și cantitatea acestor produse din focă nu trebuie să indice faptul că acestea sunt introduse pe piață în scop comercial.

Aplicarea prezentului alineat nu poate să împiedice realizarea obiectivului prezentului regulament.

(3) În conformitate cu procedura de gestionare menționată la articolul 5 alineatul (2), Comisia emite note tehnice orientative care să conțină o listă orientativă a codurilor din Nomenclatura combinată la care s-ar putea încadra produsele derivate din focă vizate de prezentul articol.

(4) Fără a aduce atingere alineatului (3), măsurile pentru punerea în aplicare a prezentului articol, destinate să modifice elemente neesențiale ale prezentului regulament, prin completarea acestuia, se adoptă în conformitate cu procedura de reglementare cu control menționată la articolul 5 alineatul (3).”

9. Articolul 2 punctul 4 din Regulamentul nr. 1007/2009 conține următoarea definiție a noțiunii „inuit”:

„«inuit» înseamnă un membru indigen din teritoriul inuit, și anume regiunile arctice și subarctice în care, în prezent sau în mod tradițional, inuiții au drepturi și interese aborigene, recunoscut de inuiți ca făcând parte din populația acestora, care include următoarele grupuri: inupiat, yupik (Alaska), inuit, inuvialuit (Canada), kalaallit (Groenlanda) și yupik (Rusia)”.

B – *Regulamentul de punere în aplicare (Regulamentul nr. 737/2010)*

10. În temeiul articolului 3 al patrulea paragraf din Regulamentul nr. 1007/2009, Comisia a adoptat la 10 august 2010, sub forma Regulamentului (UE) nr. 737/2010¹¹ (denumit în continuare și „Regulamentul de punere în aplicare”), norme de aplicare privind comerțul cu produse derivate din focă.

11. Articolul 1 din Regulamentul (CE) nr. 737/2010 prevede:

„Prezentul regulament stabilește normele de introducere pe piață a produselor derivate din focă în conformitate cu articolul 3 din Regulamentul (CE) nr. 1007/2009.”

12. Articolul 3 din Regulamentul nr. 737/2010 stabilește condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca produsele derivate din focă obținute ca urmare a activităților de vânătoare practicate de comunitățile inuite sau de alte comunități indigene să poată fi introduse pe piață.

13. Articolul 4 din Regulamentul nr. 737/2010 stabilește condițiile în care produsele derivate din focă destinate uzului personal al călătorilor sau al familiilor acestora pot fi importate.

11 — Regulamentul (UE) nr. 737/2010 al Comisiei din 10 august 2010 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 1007/2009 al Parlamentului European și al Consiliului privind comerțul cu produse derivate din focă (JO L 216, p. 1).

14. În sfârșit, articolul 5 din Regulamentul nr. 737/2010 prevede condițiile în care produsele derivate din focă rezultate în urma gestionării resurselor marine pot fi introduse pe piață.

III – Procedura în fața Curții

15. Prin cererea introductivă din 21 noiembrie 2011, Inuit Tapiriit Kanatami și ceilalți reclamanți au introdus prezentul recurs. Prin intermediul acestuia, ei solicită Curții:

- anularea ordonanței atacate a Tribunalului și declararea admisibilității cererii introductive de anulare, în cazul în care Curtea consideră că sunt îndeplinite toate condițiile necesare pentru a se pronunța cu privire la admisibilitatea acțiunii în anularea regulamentului atacat;
- cu titlu subsidiar, anularea ordonanței atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal;
- obligarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene la plata cheltuielilor de judecată efectuate de recurenți, precum și
- obligarea Comisiei Europene și a Regatului Țărilor de Jos la plata propriilor cheltuieli de judecată.

16. Parlamentul European solicită Curții:

- respingerea recursului și
- obligarea recurenților la plata cheltuielilor de judecată.

17. Consiliul solicită Curții:

- respingerea recursului și
- obligarea recurenților la plata în solidar a cheltuielilor de judecată.

18. Comisia, care formulase deja în primă instanță o cerere de intervenție în susținerea concluziilor Parlamentului European și ale Consiliului, solicită la rândul său Curții respingerea recursului și obligarea recurenților la plata cheltuielilor de judecată.

19. În schimb, Regatul Țărilor de Jos, care a intervenit de asemenea în primă instanță în susținerea concluziilor Parlamentului European și ale Consiliului, nu a participat la procedura în fața Curții.

20. Procedura de recurs în fața Curții s-a desfășurat în scris, iar ședința a avut loc la 20 noiembrie 2012.

IV – Apreciere

21. Interpretarea și punerea în aplicare a dreptului de a formula o acțiune al persoanelor fizice și juridice în temeiul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE prezintă o importanță fundamentală pentru realizarea unei protecții jurisdicționale efective. Această interpretare și punere în aplicare are de asemenea efecte considerabile asupra repartizării competențelor și a atribuțiilor între instanțele Uniunii și instanțele naționale. În general, importanța care revine interpretării și punerii în aplicare a dreptului de a formula o acțiune pentru întregul sistem de protecție jurisdicțională, astfel cum este prevăzut de tratatele europene, nu poate fi subestimată.

22. Toate părțile la prezenta procedură de recurs sunt de acord cu privire la aspectul că articolul 263 al patrulea paragraf TFUE a extins calitatea procesuală activă a persoanelor fizice și juridice. Foarte controversată între părți este însă măsura în care a intervenit această extindere. În consecință, părțile au opinii foarte diferite cu privire la modul corect de interpretare a articolului 263 al patrulea paragraf TFUE.

23. Cele trei instituții ale Uniunii care sunt părți la procedură – Parlamentul European, Consiliul și Comisia – susțin unanim menținerea ordonanței atacate a Tribunalului și invocă în mare parte aceleași argumente, recurenții susțin un punct de vedere diametral opus; ei consideră că Tribunalul a interpretat prea restrictiv articolul 263 al patrulea paragraf TFUE, ignorând astfel cerințele unei protecții jurisdicționale efective.

24. Concret, recurenții contestă ordonanța Tribunalului întemeindu-se în total pe trei motive de recurs, dintre care primul vizează chiar dispoziția cuprinsă la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE (a se vedea în această privință secțiunea A de mai jos), al doilea privește dreptul fundamental la o cale de atac efectivă (a se vedea în această privință secțiunea B de mai jos), iar al treilea privește problema dacă Tribunalul a interpretat corect argumentele prezentate de reclamanti în primă instanță (a se vedea în această privință secțiunea C de mai jos).

A – *Primul motiv de recurs*

25. Primul motiv de recurs constituie punctul central al prezentului litigiu. În cadrul acestuia, părțile din procedură nu sunt de acord cu privire la interpretarea și la aplicarea corectă a articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, care se întemeiază, în versiunea sa în vigoare, pe Tratatul de la Lisabona, și are următorul cuprins:

„Orice persoană fizică sau juridică poate formula, în condițiile prevăzute la primul și al doilea paragraf, o acțiune împotriva actelor al căror destinatar este sau care o privesc direct și individual, precum și împotriva actelor normative care o privesc direct și care nu presupun măsuri de executare.”

1. Termenul „acte normative” (primul aspect al primului motiv de recurs)

26. Prin intermediul primului aspect al primului motiv de recurs, care privește punctele 38-56 din ordonanța atacată, recurenții impută Tribunalului că a interpretat și că a aplicat incorect termenul „acte normative” menționat la cea de a treia posibilitate prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE.

27. Obiectul disputei, în opinia Inuit Tapiriit Kanatami și a celorlalți recurenți, îl constituie împrejurarea că, în ordonanța sa, Tribunalul a considerat că *actele legislative*, în sensul articolului 289 alineatul (3) TFUE¹², cum poate fi calificat și Regulamentul nr. 1007/2009, în litigiu, nu reprezintă *acte normative*. Opinia juridică criticată de recurenți este exprimată la punctul 56 din ordonanța atacată, la care Tribunalul menționează că:

„[...] noțiunea «act normativ» în sensul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE trebuie înțeleasă ca vizând orice act cu aplicabilitate generală, cu excepția actelor legislative. În consecință, un act legislativ poate face obiectul unei acțiuni în anulare formulate de o persoană fizică sau juridică numai dacă o privește direct și individual.”

12 — Articolul 289 alineatul (3) TFUE definește actele legislative ca fiind „actele juridice adoptate prin procedură legislativă”.

Recurenții consideră că Tribunalul a interpretat astfel excesiv de restrictiv posibilitățile unui particular de a formula o acțiune. Aceștia consideră că distincția realizată de Tribunal între actele legislative și actele normative este extrem de formalistă. În schimb, instituțiile care au participat la procedură, respectiv Parlamentul European, Consiliul și Comisia, consideră că soluția reținută de Tribunal este corectă și o susțin ferm.

28. Interpretarea celei de a treia posibilități prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE face obiectul unei dezbateri extrem de controversate și în doctrina juridică. Considerăm că, în această privință, există un echilibru aproximativ între numărul persoanelor care susțin includerea actelor legislative în categoria actelor normative și numărul persoanelor care se opun acestei includeri¹³.

29. Astfel cum vom arăta în continuare, interpretarea dată de Tribunal termenului „acte normative” este corectă [a se vedea în acest sens litera a) de mai jos], în timp ce argumentele contrare formulate de recurenți nu sunt de natură să infirme această concluzie [a se vedea în acest sens litera b) de mai jos].

a) Cu privire la interpretarea dată de Tribunal termenului „acte normative”

30. Termenul „act normativ” nu este definit niciunde în tratate. Este cert că trebuie să fie vorba întotdeauna în această privință despre acte ale Uniunii cu aplicabilitate generală, astfel cum subliniază în mod întemeiat Tribunalul¹⁴. Acest lucru nu înseamnă însă în mod obligatoriu că *toate* actele Uniunii cu aplicabilitate generală sunt în același timp acte normative.

31. Ar fi mai ales prematur să se prezume că toate regulamentele constituie în același timp acte normative, indiferent dacă este sau nu este vorba despre acte legislative. Este adevărat că, în anumite versiuni lingvistice ale tratatelor, nu se poate nega existența unei anumite asemănări între noțiunea „regulament”, în sensul articolului 288 al doilea paragraf TFUE, și termenul „act normativ”, astfel cum este utilizat la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE¹⁵. Cu toate acestea, prin asimilarea termenilor „regulament” și „act normativ” pe baza selectivă a câtorva versiuni lingvistice ale Tratatului FUE s-ar omite că tratatele europene sunt în prezent deopotrivă autentice în 23 de limbi diferite [articolul 55 alineatul (1) TUE și articolul 358 TFUE]. În numeroase limbi oficiale ale Uniunii nu poate fi vorba despre o înrudire etimologică între noțiunile „regulament” și „act normativ”¹⁶.

13 — În ceea ce privește situația opiniilor exprimate în această privință, a se vedea printre altele Dougan, M., „The Treaty of Lisbon 2007: Winning minds, not hearts”, în *Common Market Law Review* 45 (2008), p. 617-703 (677 și urm.); Lenaerts, K., „Le traité de Lisbonne et la protection juridictionnelle des particuliers en droit de l'Union”, în *Cahiers de droit européen*, 2009, p. 711-745 (725 și urm.); Görlitz, N./Kubicki, P., „Rechtsakte «mit schwierigem Charakter»”, în *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 2011, p. 248-254 (250 și urm.); Herrmann, C., „Individualrechtsschutz gegen Rechtsakte der UE «mit Verordnungscharakter» nach dem Vertrag von Lissabon”, în *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*, 2011, p. 1352-1357 (1354 și urm.); Mazák, J., „Locus standi v konaní o neplatnost: Od Plaumannovho testu k regulačným aktom”, în *Právník*, 150 (2011), p. 219-231 (223); Schwarze, J., „Rechtsschutz Privater gegen Rechtsakte mit Verordnungscharakter gemäß Art. 263 Abs. 4 Var. 3 AEUV”, în Müller-Graff, P.-C./Schmahl, S./Skouris, V. (editori), *Europäisches Recht zwischen Bewahrung und Wandel – Festschrift für Dieter H. Scheuing*, Baden-Baden, 2011, p. 190-207 (199 și urm.); Everling, U., „Klagerecht Privater gegen Rechtsakte der EU mit allgemeiner Geltung”, în *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 2012, p. 376-380 (378 și urm.); Wathelet, M./Wildemeersch, J., „Recours en annulation: une première interprétation restrictive du droit d'action élargi des particuliers?”, în *Journal de droit européen*, 2012, p. 75-79 (79).

14 — Punctul 56 din ordonanța atacată; a se vedea și punctele 42, 43 și 45 din ordonanța respectivă.

15 — Acest lucru este valabil în special în cazul versiunilor în limbile germană („Verordnung” și „Rechtsakt mit Verordnungscharakter”), engleză („regulation” și „regulatory act”), franceză („règlement” și „acte réglementaire”), greacă („κανονισμός” și „κανονιστική πράξη”), irlandeză („rialachán” și „gníomh rialúcháin”), italiană („regolamento” și „atto regolamentare”), letonă („regula” și „reglamentējošs akts”), lituaniană („reglamentas” și „reglamentuojančio pobūdžio teisės aktas”), malteză („regolament” și „att regolatorju”), portugheză („regulamento” și „ato regulamentar”, cu varianta mai veche „acto regulamentar”), spaniolă („reglamento” și „acto reglamentario”) și maghiară („rendelet” și „rendeleti jellegű jogi aktus”) ale articolului 263 al patrulea paragraf TFUE.

16 — Această situație se regăsește, de exemplu, în cazul termenilor utilizați în versiunile în limbile bulgară („регламент” și „подзаконов акт”), daneză („forordning” și „regelfastsættende retsakt”), estonă („määrus” și „üldkohaldatav akt”), finlandeză („asetus” și „säätelytoimi”), olandeză („verordening” și „regelgevingshandeling”), polonă („rozporządzenie” și „akt regulacyjny”), română („regulament” și „act normativ”), slovacă („nariadenie” și „regulačný akt”), slovenă („uredba” și „predpis”), suedeză („förordning” și „regleringsakt”) și cehă („nařízení” și „akt s obecnou působností”) ale articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, care corespund termenilor „regulament” și, respectiv, „act normativ”.

32. În acest context, trebuie să se plece de la premisa că termenul „act normativ” constituie o noțiune de drept al Uniunii *sui generis* care trebuie interpretată ținând seama atât de finalitatea dispoziției tratatului în discuție, cât și de contextul în care se înscrie aceasta¹⁷, precum și de geneza sa. Este adevărat că geneza dispoziției nu a avut până în prezent niciun rol specific în raport cu interpretarea dreptului primar, întrucât „*travaux préparatoires*” (lucrările pregătitoare) ale tratatelor fondatoare nu erau în mare măsură disponibile. Cu toate acestea, practica instituirii unor convenții în vederea pregătirii modificărilor aduse tratatelor, precum și practica publicării mandatelor pentru conferințele interguvernamentale au determinat o schimbare fundamentală în acest domeniu. Creșterea transparenței anterior adoptării modificărilor aduse tratatelor deschide noi posibilități de interpretare a acestora, care nu ar trebui să rămână neexploatate în calitate de criterii de interpretare suplimentare în cazul în care – precum în speță – semnificația unei dispoziții este în continuare neclară în lumina modului său de redactare, a contextului normativ și a obiectivelor urmărite¹⁸.

33. Prin înlocuirea fostului articol 230 alineatul (4) CE prin actualul articol 263 al patrulea paragraf TFUE s-a urmărit în mod indubitabil consolidarea protecției jurisdicționale individuale prin extinderea posibilităților de care dispun persoanele fizice și juridice de a formula o acțiune împotriva actelor juridice ale Uniunii cu aplicabilitate generală¹⁹. Acest obiectiv, considerat individual, pledează pentru o interpretare largă a termenului „act normativ”²⁰.

34. Cu toate acestea, trebuie să se țină seama de faptul că autorii Tratatului de la Lisabona nu au urmărit să realizeze obiectivul de consolidare a protecției jurisdicționale individuale doar printr-o extindere a posibilităților rezervate persoanelor fizice și juridice de a formula o acțiune directă conform celei de a treia potențialități prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE, ci și prin intermediul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, care urmărește în egală măsură consolidarea acestei protecții jurisdicționale individuale în fața instanțelor naționale în domeniile care intră sub incidența dreptului Uniunii.

35. Din coexistența articolului 263 al patrulea paragraf TFUE și a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE se poate deduce că posibilitățile de care dispun particularii de a obține protecție jurisdicțională împotriva actelor juridice ale Uniunii cu aplicabilitate generală nu trebuie să conștă întotdeauna în mod necesar într-o posibilitate de a exercita o acțiune directă în fața instanțelor Uniunii.

36. În plus, existența unor diferențe, în special în ceea ce privește condițiile de admisibilitate a acțiunii în anulare, în funcție de aspectul dacă obiectul unei astfel de acțiuni îl constituie un *act legislativ* sau un *act normativ* rezultă din interacțiunea dintre diferitele paragrafe ale articolului 263 TFUE. În timp ce la primul paragraf este vorba despre „acte legislative”, la cel de al patrulea paragraf, în discuție în prezentul litigiu, se face referire la „acte normative”. Aceste diferențe de natură terminologică nu pot fi considerate întâmplătoare. Dimpotrivă, acestea arată că diferitele categorii de reclamanți prevăzute la articolul 263 TFUE au avut dintotdeauna la dispoziție posibilități de a exercita acțiuni directe cu domenii de aplicare diferite.

37. În timp ce reclamanții privilegiați menționați la articolul 263 al doilea paragraf TFUE și reclamanții parțial privilegiați prevăzuți la articolul 263 al treilea paragraf TFUE pot formula o acțiune împotriva tuturor tipurilor de acte ale Uniunii menționate la primul paragraf, inclusiv împotriva actelor legislative, dreptul de a exercita o acțiune directă conferit persoanelor fizice și juridice în temeiul

17 — Jurisprudență constantă; a se vedea printre altele Hotărârea din 6 octombrie 1982, CILFIT și alții (283/81, Rec., p. 3415, punctele 18-20).

18 — În Hotărârea din 27 noiembrie 2012, Pringle (C-370/12, punctul 135), Curtea adoptă aceeași abordare atunci când face trimitere la lucrările pregătitoare ale Tratatului de la Maastricht.

19 — A se vedea în această privință și Hotărârea din 25 octombrie 2011, Microban International și alții/Comisia (T-262/10, Rep., p. II-7697, punctul 32).

20 — Stabilirea măsurii în care dreptul fundamental la o cale de atac efectivă *impune* în mod specific o interpretare largă a termenului „act normativ” face obiectul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv de recurs și va fi examinat mai detaliat atunci când vom analiza motivul respectiv (a se vedea punctele 105-124 din prezentele concluzii).

articolului 263 al patrulea paragraf TFUE este limitat dintotdeauna la anumite tipuri de acte ale Uniunii. Cea de a treia potențialitate prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE le oferă acestora o posibilitate simplificată de a formula o acțiune doar împotriva actelor normative, însă nu și împotriva actelor legislative. Astfel cum subliniază în mod corect Tribunalul, particularii pot ataca în continuare în mod direct actele legislative doar cu titlu excepțional în cadrul celei de a doua posibilități prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE, și anume numai dacă actele îl privesc direct și individual pe reclamantul respectiv²¹.

38. Inexistența unei posibilități a particularilor de a formula o acțiune directă simplificată împotriva actelor legislative se explică în special prin legitimitatea democratică extrem de ridicată a procesului legislativ parlamentar. În consecință, distincția dintre actele legislative și actele normative din perspectiva protecției juridice nu poate fi înlăturată ca fiind de ordin pur formal; dimpotrivă, aceasta se întemeiază pe o diferență de ordin calitativ. În numeroase sisteme juridice naționale, particularii nu dispun de nicio posibilitate de a formula o acțiune directă împotriva legilor parlamentare sau dispun doar de posibilități limitate de a exercita o astfel de acțiune directă.

39. Aprecierea că nici în sistemul tratatelor europene particularii nu dispun de posibilități simplificate de a formula o acțiune împotriva actelor legislative este confirmată dacă se ia în considerare geneza articolului 263 al patrulea paragraf TFUE. Inițial, această dispoziție, rezultată în urma lucrărilor Convenției Europene, trebuia să figureze drept articolul III-365 al patrulea paragraf din Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa²² (denumit în continuare „Tratatul constituțional”).

40. Conform articolelor I-33-I-37 din Tratatul constituțional, acesta era întemeiat pe o distincție și pe o ierarhie clară între actele legislative și actele fără caracter legislativ, „regulamentul european” fiind inclus, în calitate de „act fără caracter legislativ, de aplicare generală”, exclusiv în cea de a doua categorie [articolul I-33 alineatul (1) al patrulea paragraf prima teză din Tratatul constituțional]. Prin urmare, întrucât la articolul III-365 al patrulea paragraf din Tratatul constituțional se menționează posibilitatea de care dispun persoanele fizice și juridice de a formula o acțiune împotriva „actelor normative”, acțiunea formulată putea să vizeze în mod evident numai acte *fără* caracter legislativ. Acest lucru este confirmat și de lucrările pregătitoare ale Convenției Europene privind articolul III-270 alineatul (4) din proiectul Tratatului de instituire a unei Constituții pentru Europa²³, dispoziție care s-a regăsit, așadar, ulterior sub forma articolului III-365 al patrulea paragraf din Tratatul constituțional; conform lucrărilor menționate, deși formularea „acte [de] aplicare generală” a fost dezbătută în cadrul convenției, ea a fost respinsă și înlocuită în cele din urmă cu termenul mai restrâns „acte normative”, care era destinat să exprime diferența dintre actele legislative și actele fără caracter legislativ²⁴.

21 — Punctul 56 a doua teză din ordonanța atacată.

22 — Semnat la Roma la 29 octombrie 2004 (JO C 310, p. 1).

23 — Adoptat de Convenția Europeană la 13 iunie 2003 și la 10 iulie 2003 și transmis președintelui Consiliului European, la Roma, la 18 iulie 2003.

24 — Secretariatul Convenției Europene, Raport final din 25 martie 2003 al cercului de dezbateri privind funcționarea Curții de Justiție (Documentul CONV 636/03, punctul 22) și Raportul Prezidiului Convenției din 12 mai 2003 (Documentul CONV 734/03, p. 20).

41. Preluarea în termeni identici în Tratatul de la Lisabona, în aproape toate versiunile lingvistice²⁵, a conținutului articolului III-365 al patrulea paragraf din Tratatul constituțional permite să se concluzioneze că nici articolul 263 al patrulea paragraf TFUE actual nu vizează actele legislative atunci când se face referire la acte normative. Acest lucru este exprimat în mod foarte clar în numeroasele versiuni lingvistice ale Tratatului FUE în care, pentru a desemna „actele normative”, se utilizează noțiuni care amintesc mai mult de procesul de elaborare a normelor de către puterea executivă decât de procesul de elaborare a normelor de către puterea legislativă²⁶.

42. Desigur, Tratatul de la Lisabona nu conține nicio sistematizare și nicio ierarhizare a actelor Uniunii comparabile celor prevăzute de Tratatul constituțional. În sistemul prevăzut de Tratatul UE și de Tratatul FUE, și actele legislative pot lua forma unor regulamente în sensul articolului 288 al doilea paragraf TFUE. În prezent, distincția dintre actele legislative și actele fără caracter legislativ prezintă în principal o semnificație de ordin procedural, situație care se regăsește, de exemplu, în cazul articolului 290 alineatul (1) TFUE și al articolului 297 TFUE.

43. Având în vedere aceste diferențe existente între Tratatul constituțional și tratatele aplicabile în prezent, din punct de vedere tehnic ar fi posibil – astfel cum propun recurenții – să se acorde termenului „act normativ” care figurează la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE o semnificație diferită și să se interpreteze acest termen într-un mod mai larg decât s-a intenționat prin Convenția Europeană și de către autorii Tratatului constituțional, astfel încât chiar și actele legislative să poată fi incluse în categoria actelor normative.

44. Cu toate acestea, o astfel de interpretare largă a termenului „acte normative” ar fi greu de conciliat cu mandatul conferit Conferinței interguvernamentale din 2007, care a negociat Tratatul de la Lisabona. Această Conferință interguvernamentală a avut drept misiune abandonarea conceptului constituțional pe care se întemeia Tratatul constituțional²⁷, fără a repune însă în discuție, în ceea ce privește restul dispozițiilor, ceea ce s-a obținut prin semnarea acestui tratat²⁸. Prin urmare, din punctul de vedere al conținutului, „produsul final” al Conferinței interguvernamentale trebuia să corespundă, în măsura posibilului, Tratatului constituțional a cărui adoptare eșuase și urma să difere de acesta doar în privința anumitor puncte cu o puternică semnificație²⁹.

45. În scopul prezentei proceduri, trebuie să se sublinieze în special că, potrivit mandatului Conferinței interguvernamentale din 2007, trebuiau „menținute distincția dintre actele legislative și actele fără caracter legislativ și consecințele aferente”³⁰.

25 — Se pare că există diferențe doar în cinci versiuni lingvistice, în care, la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE, se utilizează pentru termenul „act normativ” („üldkohaldatav akt” în limba estonă, „reglamentuojančio pobūdžio teisės aktas” în limba lituaniană, „regulačný akt” în limba slovacă, „predpis” în limba slovenă și „akt s obecnou působností” în limba cehă) o formulare diferită de cea care figurează la articolul III-365 al patrulea paragraf din Tratatul constituțional („õiguse üldakt” în limba estonă, „teisės aktas” în limba lituaniană, „podzákonný právny akt” în limba slovacă, „izvršilni akt” în limba slovenă și „podzákonný právní akt” în limba cehă).

26 — Acest lucru privește în special versiunile în limbile bulgară („подзаконов акт”), germană („Rechtsakt mit Verordnungscharakter”), engleză („regulatory act”), franceză („acte réglementaire”), greacă („κανονιστική πράξη”), irlandeză („gníomh rialúcháin”), italiană („atto regolamentare”), portugheză („acto regulamentar”, cu varianta mai veche „acto regulamentar”), slovacă („regulačný akt”), spaniolă („acto reglamentario”) și maghiară („rendeleti jellegű jogi aktus”) ale articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, precum și, probabil, versiunile în limbile letonă („reglamentējošs akts”) și lituaniană („reglamentuojančio pobūdžio teisės aktas”). În schimb, de exemplu, versiunile în limbile daneză („regelfastsættende retsakt”), estonă („üldkohaldatav akt”), finlandeză („säätelytoimi”), malteză („att regolatorju”), olandeză („regelgevingshandeling”), polonă („akt regulacyjny”), română („act normativ”), suedeză („regleringsakt”), slovenă („predpis”) și cehă („akt s obecnou působností”) par să fie mai puțin clare.

27 — A se vedea în această privință mandatul Conferinței interguvernamentale din 2007, care se întemeia pe dispozițiile Consiliului European din 21 și din 22 iunie 2007 și al cărui text este reprodus în Documentul nr. 11218/07 al Consiliului din 26 iunie 2007. La punctul 1 din acest mandat se precizează: „Se renunță la conceptul constituțional [...]”.

28 — A se vedea în această privință, în egală măsură, mandatul Conferinței interguvernamentale din 2007, în care se subliniază că inovațiile care rezultă din lucrările Conferinței interguvernamentale din 2004 (privind Tratatul constituțional) urmează să fie introduse în tratatele existente (punctele 1 și 4 din mandat); la paragraful introductiv care precede punctul 1 din mandat se subliniază de asemenea că acest mandat constituie „temeiul și cadrul exclusiv al lucrărilor Conferinței interguvernamentale”.

29 — Punctul 3 din mandatul Conferinței interguvernamentale din 2007.

30 — Punctul 19 litera (v) din mandatul Conferinței interguvernamentale din 2007 (sublinierea noastră).

46. În acest context, este foarte improbabil și nici nu există niciun indiciu concret cu privire la intenția Conferinței interguvernamentale de a depăși limitele stabilite prin Tratatul constituțional, în special prin modul de redactare a articolului 263 al patrulea paragraf TFUE. În plus, ar fi fost de așteptat ca autorii Tratatului de la Lisabona să facă cunoscută în mod clar o eventuală extindere a posibilităților conferite particularilor de a formula o acțiune, în raport cu articolul III-365 al patrulea paragraf din Tratatul constituțional, în textul tuturor versiunilor lingvistice ale articolului 263 al patrulea paragraf TFUE³¹, de exemplu prin utilizarea termenului „act cu aplicabilitate generală”, care a fost dezbătut în cursul Convenției Europene, dar care a fost în cele din urmă respins³². Acest lucru este cu atât mai adevărat cu cât cea din urmă formulare este absolut obișnuită în cuprinsul Tratatului FUE [a se vedea articolul 277 TFUE, articolul 288 al doilea paragraf prima teză TFUE și articolul 290 alineatul (1) TFUE].

47. Sintetizând, Tribunalul a interpretat, așadar, în mod întemeiat termenul „acte normative” în sensul că include toate actele juridice ale Uniunii cu aplicabilitate generală, cu excepția actelor legislative.

b) Cu privire la contraargumentele prezentate de recurenți

48. Spre deosebire de considerațiile recurenților, interpretarea și aplicarea celei de a treia potențialități prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE nu au nicidecum drept consecință lipsirea de efecte a posibilității persoanelor fizice și juridice de a formula o acțiune împotriva actelor normative și, astfel, de a priva de *raison d'être* noua posibilitate introdusă prin Tratatul de la Lisabona. În schimb, însăși argumentația invocată de recurenți prezintă deficiențe grave care rezultă, pe de o parte, dintr-o lectură eronată a ordonanței atacate și, pe de altă parte, dintr-o neînțelegere profundă a actelor și a procedurilor prevăzute de tratate.

– Nu toate regulamentele, directivele și deciziile sunt acte legislative

49. Recurenții impută Tribunalului, în primul rând, că, pe baza interpretării articolului 263 al patrulea paragraf TFUE preferate de Tribunal, noțiunea „acte normative” ar trebui să includă numai recomandările și avizele – care, în orice caz, nu pot fi supuse căilor de atac – în sensul articolului 288 al cincilea paragraf TFUE, întrucât regulamentele, directivele și deciziile adoptate de Parlamentul European și de Consiliu sunt în totalitatea lor acte legislative.

50. Acest argument este nefondat. Este evident că și alte acte ale Uniunii decât recomandările și avizele pot fi calificate drept acte normative, în special numeroase regulamente în sensul articolului 288 al doilea paragraf TFUE, și numeroase decizii în sensul articolului 288 al patrulea paragraf TFUE. În practică, este vorba chiar despre marea majoritate a situațiilor, astfel cum au subliniat corect Consiliul și Comisia.

51. Regulamentele și deciziile fac parte, într-adevăr, alături de directive, din categoria actelor juridice care pot fi adoptate în cadrul unei proceduri legislative [articolul 289 alineatele (1) și (2) TFUE]. Cu toate acestea, recurenții ignoră faptul că, de departe, nu toate regulamentele, directivele și deciziile sunt adoptate în cadrul unei astfel de proceduri. Și actele fără caracter legislativ pot fi adoptate sub forma unui regulament, a unei directive sau a unei decizii [articolul 297 al doilea paragraf TFUE].

31 — Din puținele versiuni lingvistice în care articolul III-365 al patrulea paragraf din Tratatul constituțional este diferit de articolul 263 al patrulea paragraf TFUE (a se vedea nota de subsol 25) nu se poate deduce o tendință în sensul extinderii capacității procesuale active a persoanelor fizice și juridice, întrucât unele dintre versiunile lingvistice respective utilizează noțiuni mai largi pentru termenul „act normativ” care figurează la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE, iar altele utilizează noțiuni mai restrânse decât cele prevăzute de Tratatul constituțional.

32 — A se vedea în această privință de asemenea documentele Convenției Europene citate la nota de subsol 24.

52. Îndeosebi regulamentele sunt adoptate de Consiliu sau de Comisie, în numeroase cazuri, fie ca regulamente de punere în aplicare a unor acte legislative, fie ca regulamente în cadrul unei proceduri *sui generis*³³. În ceea ce privește deciziile, acestea sunt, într-adevăr, adoptate, în general, în cadrul altor proceduri decât procedura legislativă, cel mai adesea de către Consiliu sau de către Comisie, și pot fi considerate eventual, în acest caz, ca fiind în egală măsură acte normative, în special în cazul în care nu se indică destinatarii cărora li se adresează (articolul 288 al patrulea paragraf a doua teză TFUE, interpretat *per a contrario*).

– Nu toate actele fără caracter legislativ sunt acte delegate

53. În al doilea rând, recurenții argumentează că autorii Tratatului de la Lisabona nu ar fi utilizat termenul „acte normative”, ci noțiunea „acte delegate” în sensul articolului 290 TFUE, în cazul în care ar fi intenționat să prevadă la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE o delimitare între actele legislative și actele fără caracter legislativ. Utilizarea termenului „acte normative” indică faptul că acesta vizează altceva decât acte fără caracter legislativ.

54. Nici acest argument nu este convingător. Recurenții ignoră faptul că nu toate actele fără caracter legislativ trebuie să fie în mod necesar acte delegate în sensul articolului 290 TFUE. Actele fără caracter legislativ pot lua de asemenea forma unor acte de punere în aplicare în sensul articolului 291 TFUE sau pot fi adoptate în cadrul unei proceduri *sui generis*³⁴.

– Și actele de punere în aplicare pot fi acte normative

55. În al treilea rând, recurenții susțin că, pe baza distincției realizate de Tribunal între actele legislative și actele fără caracter legislativ, nu ar fi posibil să se califice categoria actelor de punere în aplicare în sensul articolului 291 TFUE.

56. Și această afirmație este eronată. Astfel cum tocmai am precizat anterior³⁵, actele de punere în aplicare în sensul articolului 291 TFUE pot fi incluse, fără dificultăți, în categoria actelor fără caracter legislativ. În cazul în care astfel de acte de punere în aplicare au o aplicabilitate generală, situație care se regăsește în general în cazul regulamentelor de punere în aplicare și adesea în cazul deciziilor de punere în aplicare, ele trebuie considerate drept acte normative.

– Cu privire la efectele articolului 263 al patrulea paragraf TFUE în cauze precum *Unión de Pequeños Agricultores* și *Jégo-Quéré*

57. În sfârșit, recurenții afirmă că o interpretare și o aplicare a calității procesuale active astfel cum este practică de Tribunal nu este de natură să elimine „lacunele în protecția jurisdicțională” constatate de Curte în cauzele *Unión de Pequeños Agricultores*³⁶ și *Jégo-Quéré*³⁷.

58. Nici această afirmație nu este valabilă.

33 — Astfel de proceduri *sui generis* sunt prevăzute, de exemplu, la articolul 31 TFUE, la articolul 43 alineatul (3) TFUE, la articolul 45 alineatul (3) litera (d) TFUE, la articolul 66 TFUE, la articolul 103 TFUE, la articolul 109 TFUE, precum și la articolul 215 alineatele (1) și (2) TFUE.

34 — A se vedea în această privință de asemenea exemplele citate la nota de subsol 33.

35 — A se vedea punctul 54 din prezentele concluzii.

36 — Hotărâre citată la nota de subsol 3.

37 — Hotărâre citată la nota de subsol 4.

59. În cauza Jégo-Quéré, obiectul acțiunii în anulare l-a constituit un regulament de punere în aplicare al Comisiei din domeniul pescuitului. În prezent, în cadrul domeniului temporal de aplicare al articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, un astfel de act ar trebui să fie considerat drept un act normativ care nu presupune măsuri de executare.

60. Obiectul acțiunii formulate în cauza Unión de Pequeños Agricultores privea în schimb organizarea comună a pieței în domeniul politicii agricole. În prezent, un astfel de regulament ar trebui să fie adoptat în cadrul procedurii legislative ordinare [articolul 43 alineatul (2) TFUE] și ar constitui, prin urmare, un act legislativ [articolul 289 alineatul (3) TFUE]. În consecință, persoanele fizice și juridice nu au posibilitatea de a formula o acțiune directă împotriva acestui act în fața instanțelor Uniunii nici în temeiul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, cu excepția cazului în care regulamentul le privește direct și, mai ales, individual pe aceste persoane (a doua posibilitate prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE). Evident, aceasta nu înseamnă că particularii nu pot obține o protecție jurisdicțională efectivă împotriva dispozițiilor referitoare la organizarea pieței comune. Dimpotrivă, aceștia au libertatea de a ataca cu titlu incidental eventuala nelegalitate a unei organizări comune a pieței, în funcție de situație, fie în cadrul unor acțiuni în anulare formulate în fața instanțelor Uniunii împotriva măsurilor de executare adoptate de Comisie, fie în cadrul căilor de atac introduse împotriva măsurilor de executare adoptate de autoritățile naționale în fața instanțelor naționale³⁸.

61. Ar trebui să precizăm, doar cu titlu marginal, că, nici în prezenta cauză, Inuit Tapiriit Kanatami și ceilalți reclamânți nu sunt privați de orice protecție jurisdicțională prin interpretarea dată de Tribunal termenului „acte normative” care figurează la cea de a treia posibilitate prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE. Dimpotrivă, aceștia pot ataca cu titlu incidental pretinsa nelegalitate a Regulamentului nr. 1007/2009 în cadrul unor eventuale acțiuni pe care le-ar exercita împotriva măsurilor de executare a acestui regulament. Cea mai mare parte dintre aceștia au procedat exact în acest mod în fața Tribunalului Uniunii Europene în cadrul unei acțiuni, care este în continuare pendinte în fața acestuia, formulată împotriva Regulamentului de punere în aplicare nr. 737/2010 al Comisiei³⁹.

62. În concluzie, primul aspect al primului motiv de recurs este nefondat.

2. Problema afectării directe și individuale a recurenților (al doilea aspect al primului motiv de recurs)

63. Întrucât, conform soluției pe care am propus-o, primul aspect al primului motiv de recurs nu poate fi nicidecum admis, trebuie să examinăm acum cel de al doilea aspect al acestui motiv de recurs, invocat cu titlu subsidiar. Prin intermediul acestui aspect, recurenții impută Tribunalului că a interpretat și a aplicat în mod eronat condiția de admisibilitate a „afectării directe și individuale”.

64. Criteriul afectării directe și individuale (a doua posibilitate prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE) are drept finalitate să ofere persoanelor fizice și juridice protecție jurisdicțională efectivă împotriva actelor Uniunii care nu le sunt adresate, fără a extinde însă totodată domeniul de aplicare al acțiunii în anulare astfel încât aceasta să devină un tip de acțiune populară (*actio popularis*).

65. Tribunalul a examinat criteriul menționat la punctele 68-93 din hotărârea atacată, după ce a ajuns la concluzia că Inuit Tapiriit Kanatami și ceilalți reclamânți nu pot ataca Regulamentul nr. 1007/2009, un act legislativ în sensul articolului 289 alineatul (3) TFUE, în condițiile simplificate aplicabile actelor normative (a treia posibilitate prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE).

38 — A se vedea în această privință, în detaliu, punctele 116-123 din prezentele concluzii.

39 — Cauza Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Comisia (T-526/10, citată la nota de subsol 10).

a) Cu privire la afectarea directă a recurenților

66. Recurenții critică mai întâi opinia exprimată de Tribunal conform căreia regulamentul atacat îi privește doar pe patru dintre ei, și anume Ta Ma Su Seal Products, NuTan Furs, GC Rieber Skinn și Canadian Seal Marketing Group⁴⁰; conform constatărilor de fapt făcute de Tribunal, acestea reprezintă trei întreprinderi și o asociație de întreprinderi care își desfășoară activitatea în domeniul comercializării produselor derivate din focă, printre altele pe piața internă europeană.

67. Recurenții critică interpretarea prea restrictivă dată de Tribunal criteriului afectării directe. În opinia lor, trebuie să se considere că regulamentul atacat îi privește și pe aceia dintre ei care intervin doar în etapele anterioare comercializării produselor derivate din focă pe piața internă europeană, și anume pe vânători și pe trapeuri, precum și asociațiile care le reprezintă interesele, dar și pe recurenta Karliin Aariak, care își desfășoară activitatea în domeniul creării și al vânzării de îmbrăcăminte confecționată din piele de focă.

– Observații preliminare

68. Trebuie să se constate, cu titlu introductiv, că criteriul afectării directe prevăzut la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE nu poate fi interpretat mai restrictiv decât criteriul formulat identic și care figurează în dispozițiile anterioare ale articolului 173 alineatul (4) din Tratatul CEE și în cele ale articolului 230 alineatul (4) CE⁴¹. Acest lucru a fost subliniat în mod întemeiat de recurenți. Nici instituțiile care au participat la procedură nu au exprimat îndoieli în această privință.

69. Noțiunea „afectare directă” care figurează la cea de a doua posibilitate prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE este identică cu noțiunea prevăzută la cea de a treia posibilitate a acestui articol. În consecință, observațiile prezentate în continuare sunt valabile și în cazul în care, contrar propunerii noastre, Curtea ar urma să califice regulamentul atacat drept act normativ⁴².

70. Atunci când a definit cerințele legale care guvernează afectarea directă în sensul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, Tribunalul s-a întemeiat pe formula utilizată frecvent în jurisprudența recentă a instanțelor Uniunii⁴³. Potrivit acestei jurisprudențe, condiția ca o persoană fizică sau juridică să fie în mod direct afectată de un act al Uniunii este îndeplinită numai atunci când actul atacat produce în mod direct efecte asupra situației juridice a acestei persoane și nu lasă nicio putere de apreciere destinatarilor măsurii respective care sunt însărcinați cu punerea sa în aplicare, această punere în aplicare având un caracter pur automat și decurgând doar din reglementarea comunitară, fără aplicarea altor norme intermediare⁴⁴.

71. Avem unele îndoieli cu privire la caracterul adecvat al acestei formule în raport cu stabilirea definitivă a criteriului afectării directe, în sensul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE. Astfel, pe de o parte, în jurisprudență s-au admis în repetate rânduri – în mod absolut întemeiat – acțiuni în anulare formulate de particulari împotriva actelor Uniunii ale căror efecte asupra reclamanților respectivi nu erau de natură juridică, ci doar materială, de exemplu, pentru motivul că aceștia sunt afectați în mod direct în calitatea lor de participanți pe piață în concurență cu alți participanți pe

40 — A se vedea punctele 85 și 86, precum și punctul 79 din ordonanța atacată.

41 — A se vedea în același sens Hotărârea Microban International și alții/Comisia (citată la nota de subsol 19, punctul 32).

42 — A se vedea, în ceea ce privește primul aspect al primului motiv de recurs, punctele 30-47 din prezentele concluzii.

43 — Punctul 71 din ordonanța atacată.

44 — Hotărârea din 5 mai 1998, Glencore Grain/Comisia (C-404/96 P, Rec., p. I-2435, punctul 41), Hotărârea din 13 martie 2008, Comisia/Infront WM (C-125/06 P, Rep., p. I-1451, punctul 47), și Hotărârea din 2 iulie 2009, Bavaria și Bavaria Italia (C-343/07, Rep., p. I-5491, punctul 43).

piață⁴⁵. Pe de altă parte, există cazuri binecunoscute în jurisprudență în care afectarea directă a unei persoane a fost recunoscută chiar și în cazul existenței unei anumite puteri de apreciere conferite autorităților responsabile de punerea în aplicare a dreptului Uniunii, în măsura în care s-a putut prevedea cu suficientă probabilitate că puterea de apreciere ar fi exercitată într-un anumit mod⁴⁶.

72. Dar aceste nuanțe ale modului de formulare a criteriului afectării directe nu fac nicio diferență în prezenta cauză. Chiar dacă se prezumă că în cadrul celei de a doua posibilități prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE trebuie să se țină seama nu numai de efectele dreptului Uniunii asupra situației juridice a unei persoane, ci și de efectele materiale asupra persoanei respective, astfel de efecte trebuie să fie totuși mai importante decât simple efecte indirecte. Acest lucru trebuie stabilit în mod concret în fiecare caz, având în vedere conținutul normativ al respectivului act al Uniunii în discuție.

– Cu privire la situația persoanelor care își desfășoară activitatea în etapele anterioare comercializării

73. În prezenta cauză, conform articolului 1 din Regulamentul nr. 1007/2009, acesta „stabilește norme armonizate privind introducerea pe piață de produse derivate din focă” în Uniunea Europeană. Dimpotrivă, acest regulament nu prevede nicio reglementare privind vânatoarea de foci, fabricarea de produse din materiale derivate din focă sau cercetarea aferentă⁴⁷.

74. Prin urmare, în concluzia sa, Tribunalul a plecat în mod întemeiat de la premisa că regulamentul atacat nu îi privește în mod direct pe toți participanții la procedură care își desfășoară activitatea într-o etapă anterioară comercializării produselor derivate din focă în Uniunea Europeană. Acest lucru se aplică, pe de o parte, vânătorilor și trapeurilor și asociațiilor care le reprezintă interesele și, pe de altă parte, tuturor persoanelor și asociațiilor implicate în cel mai larg sens în prelucrarea materialelor obținute în urma vânătorii de foci.

75. Întrucât niciunul dintre aceștia nu introduce el însuși pe piață în Uniunea Europeană produse derivate din focă, regulamentul atacat îi privește doar în mod indirect, iar nu în mod direct. Este posibil ca regimul instituit prin regulamentul atacat să producă, în egală măsură, efecte economice apreciabile asupra acestei categorii de persoane. Cu toate acestea, astfel cum au subliniat în mod corect instituțiile Uniunii care au participat la procedură, criteriul afectării directe ar fi privat de funcția sa și ar fi denaturat, iar categoria reclamanților potențiali ar fi extinsă la infinit în cazul în care s-ar considera că și persoanele care își desfășoară activitatea în etapele anterioare comercializării sunt afectate în mod direct.

45 — În jurisprudența constantă, de exemplu, instanțele Uniunii confirmă calitatea procesuală activă a concurenților pentru a introduce o acțiune împotriva deciziilor Comisiei de autorizare a ajutoarelor de stat (a se vedea Hotărârea Curții din 28 ianuarie 1986, Cofaz și alții/Comisia, 169/84, Rec., p. 391, și Hotărârea Curții din 22 noiembrie 2007, Spania/Lenzing, C-525/04 P, Rep., I-9947, în care afectarea directă este prezumată ca fiind evidentă) și de autorizare a concentrărilor economice între întreprinderi (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 3 aprilie 2003, BaByliss/Comisia, T-114/02, Rec., p. II-1279, punctul 89, și Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, ARD/Comisia, T-158/00, Rec., p. II-3825, punctul 60).

46 — Hotărârea din 23 noiembrie 1971, Bock/Comisia (62/70, Rec., p. 897, punctele 6-8), Hotărârea din 17 ianuarie 1985, Piraiki-Patraiki și alții/Comisia (11/82, Rec., p. 207, punctele 8-10), și Hotărârea din 5 mai 1998, Dreyfus/Comisia (C-386/96 P, Rec., p. I-2309, punctul 44).

47 — Prezenta cauză se deosebește în această privință de cauza Microban International și alții/Comisia (hotărâre citată la nota de subsol 19, în special punctul 28), în care nu numai comercializarea unui aditiv ca atare, ci și utilizarea acestuia la fabricarea altor produse erau supuse unor restricții prevăzute de dreptul Uniunii.

– Cu privire la situația doamnei Karliin Aariak

76. Mai puțin clară este situația recurente Karliin Aariak, care, conform constatărilor Tribunalului, aparține chiar comunității inuite și își desfășoară activitatea în domeniul creării și al vânzării de îmbrăcăminte confecționată din piele de focă. Tribunalul a considerat că regulamentul nu o privește în mod direct, întrucât ea „nu susține în niciun fel că își desfășoară activitatea în domeniul introducerii pe piață a altor produse decât a celor care fac obiectul excepției [Inuit] în cauză”⁴⁸.

77. În această privință, trebuie să precizeze mai întâi că din constatările Tribunalului nu rezultă clar dacă doamna Aariak introduce ea însăși pe piața internă europeană îmbrăcăminte din piele de focă pe care o creează și o vinde sau dacă aceasta vinde pur și simplu produsele respective unor comercianți intermediari care le comercializează ulterior în Uniunea Europeană în nume și pe cont propriu. În cel din urmă caz, doamna Aariak și-ar desfășura activitatea, precum vânzătorii și trapeurii menționați, doar în etapele anterioare comercializării și, prin urmare, nu s-ar putea considera că Regulamentul nr. 1007/2009 o privește direct.

78. Întrucât Tribunalul nu a făcut toate constatările necesare în acest sens, ordonanța pronunțată este viciată de o eroare de drept în ceea ce privește acest aspect.

79. Cu toate acestea, în cazul în care se prezumă, astfel cum pare să considere Tribunalul, că doamna Aariak introduce efectiv ea însăși pe piața internă europeană produse derivate din focă⁴⁹, este dificil să se nege că regulamentul atacat o privește direct. Activitatea comercială desfășurată de doamna Aariak este supusă în acest caz în mod direct normelor privind introducerea pe piață a produselor derivate din focă instituite prin Regulamentul nr. 1007/2009.

80. Contrar opiniei exprimate de Tribunal⁵⁰, împrejurarea că posibila aplicare a excepției Inuit în privința doamnei Aariak necesită clarificări prin intermediul unor norme de punere în aplicare adoptate de Comisie [a se vedea articolul 3 alineatul (1) coroborat cu alineatele (3) și (4) din Regulamentul nr. 1007/2009] *nu* exclude faptul că doamna Aariak este afectată în mod direct.

81. Astfel, o posibilitate este să se considere, precum Tribunalul, că normele de punere în aplicare ale Comisiei sunt atât de esențiale încât, până la adoptarea acestora, excepția Inuit prevăzută de legiuitorul Uniunii nu se poate aplica în niciun caz. În această situație, în perioada de tranziție până la adoptarea dispozițiilor de punere în aplicare menționate, toate produsele derivate din focă sunt supuse, în egală măsură, interdicției generale privind introducerea pe piața internă europeană, astfel cum este prevăzută la articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1007/2009. Interdicția le-ar privi atunci în mod direct pe toate persoanele care își desfășoară activitatea în domeniul comercializării produselor derivate din focă, inclusiv pe doamna Aariak.

82. O altă posibilitate este să se considere, contrar celor susținute de Tribunal, că dispozițiile de punere în aplicare ale Comisiei sunt atât de neesențiale încât excepția Inuit prevăzută de legiuitorul Uniunii poate fi aplicată chiar și anterior adoptării dispozițiilor respective. În acest caz, introducerea pe piața internă europeană a produselor derivate din focă obținute în urma unor vânzatori de focă desfășurate în mod tradițional de comunitățile inuite și de alte comunități indigene în sensul articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1007/2009 este și continuă să fie autorizată de la bun început. Și în cazul unei astfel de interpretări, regimul ar privi toate persoanele care își desfășoară activitatea în domeniul comercializării produselor derivate din focă pe piața internă europeană, inclusiv pe doamna Aariak.

48 — Punctul 82 din ordonanța atacată.

49 — Drept răspuns la întrebarea noastră adresată în ședință, doamna Aariak a precizat că a comercializat îmbrăcăminte pe piața internă europeană parțial ea însăși și parțial cu ajutorul unor comercianți intermediari.

50 — Punctul 82 coroborat cu punctele 76-79 din ordonanța atacată (a se vedea în special ultima teză a punctului 78 din ordonanța respectivă).

83. În ambele situații, regimul prevăzut de dreptul Uniunii referitor la introducerea pe piață de produse derivate din focă vizează direct persoanele care își desfășoară activitatea în domeniul comercializării de produse din focă pe piața internă europeană⁵¹. Nu se poate crea o zonă gri precum cea în care Tribunalul pare să o plaseze pe doamna Aariak.

84. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, rezultă, prin urmare, că constatările Tribunalului referitoare la problema afectării directe a recurentei Karliin Aariak sunt viciate de o eroare de drept. Această aplicare eronată a criteriului afectării directe de către Tribunal nu poate însă conduce, *per se*, la anularea ordonanței atacate. Dimpotrivă, afectarea directă a recurenților trebuie examinată în continuare ca o cauză suplimentară de inadmisibilitate pentru motive de ordine publică⁵².

b) Cu privire la afectarea individuală a recurenților

85. Absolut independent de aspectul dacă regulamentul atacat îi privește *direct* pe unii dintre recurenți și, dacă este cazul, indiferent de numărul recurenților vizați de acest lucru, pentru a se putea formula o acțiune în anulare admisibilă în temeiul celei de a doua posibilități prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE, regulamentul trebuie să îi privească, în plus, în mod *individual*.

86. Potrivit unei jurisprudențe constante, consacrată prima dată în Hotărârea Plaumann, se consideră că un act al Uniunii privește individual o persoană fizică sau juridică în cazul în care acest act îi aduce atingere în temeiul anumitor calități care îi sunt specifice sau al unei situații de fapt care o caracterizează în raport cu orice altă persoană și, prin urmare, o individualizează analog cu destinatarul⁵³.

87. Regulamentul nr. 1007/2009 nu produce astfel de efecte în privința Inuit Tapiriit Kanatami și a celorlalți reclamânți. Astfel cum a subliniat în mod corect Tribunalul⁵⁴, interdicția generală de introducere pe piață a produselor derivate din focă prevăzută de regulamentul atacat este formulată într-un mod general și este susceptibilă să se aplice nediferențiat oricărui operator economic care intră în domeniul de aplicare al regulamentului atacat. Regulamentul atacat se aplică unor situații determinate în mod obiectiv și produce efecte juridice în privința unor categorii de persoane avute în vedere în mod general și abstract. Niciunul dintre recurenți nu se individualizează prin acest regulament analog cu destinatarul. Dimpotrivă, regulamentul atacat îi privește pe recurenți ca pe orice alt operator economic care produce sau introduce pe piață produse derivate din focă⁵⁵.

88. Recurenții nu contestă acest aspect, dar consideră că regulamentul trebuie să îi privească individual. În opinia recurenților, odată cu Tratatul de la Lisabona, a sosit momentul renunțării de către Curte la jurisprudența Plaumann referitoare la afectarea individuală.

51 — Afectarea directă a unei persoane nu depinde de aspectul dacă aceasta poate deduce pentru sine o obligație, o interdicție sau o permisiune dintr-un act al Uniunii. În orice caz, interesul de a exercita o acțiune în anulare poate să lipsească în cazul existenței unei permisiuni dacă și în măsura în care persoana în cauză nu mai poate obține niciun avantaj în urma formulării acțiunii.

52 — A se vedea în același sens Hotărârea din 23 aprilie 2009, Sahlstedt și alții/Comisia (C-362/06 P, Rep., p. I-2903, punctele 22 și 23).

53 — Hotărârea Plaumann (citată la nota de subsol 2, p. 238), Hotărârea Piraiki-Patraiki și alții/Comisia (citată la nota de subsol 45, punctul 11), Hotărârea Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul (citată la nota de subsol 3, punctul 36), Hotărârea Comisia/Jégo-Quéré (citată la nota de subsol 4, punctul 45), Hotărârea din 13 decembrie 2005, Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum (C-78/03 P, Rec., p. I-10737, punctul 33), Hotărârea Comisia/Infront WM (citată la nota de subsol 44, punctul 70), și Hotărârea din 9 iunie 2011, Comitato „Venezia vuole vivere” și alții/Comisia (C-71/09 P, C-73/09 P și C-76/09 P, Rep., p. I-4727, punctul 52).

54 — A se vedea punctele 89 și 90 din ordonanța atacată.

55 — A se vedea în același sens jurisprudența constantă, de exemplu, Hotărârea Plaumann/Consiliul (citată la nota de subsol 2, p. 238), Hotărârea Piraiki-Patraiki și alții/Comisia (citată la nota de subsol 46, punctul 14), Hotărârea din 29 ianuarie 1985, Binderer/Comisia (147/83, Rec., p. 257, punctul 13), Hotărârea din 24 februarie 1987, Deutz și Geldermann/Consiliul (26/86, Rec., p. 941, punctele 8 și 12), Hotărârea din 15 iunie 1993, Abertal și alții/Comisia (C-213/91, Rec., p. I-3177, punctele 17, 19 și 20), Hotărârea din 22 noiembrie 2001, Antillean Rice Mills/Consiliul (C-451/98, Rec., p. I-8949, punctul 51), și Hotărârea Comisia/Jégo-Quéré (citată la nota de subsol 4, punctele 43 și 46).

89. Această argumentație trebuie respinsă. Contrar opiniei exprimate de recurenți, intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona nu impune în mod necesar o reevaluare a jurisprudenței instanțelor Uniunii referitoare la afectarea individuală. Dimpotrivă, împrejurarea că această condiție de admisibilitate a afectării (directe și) individuale a fost preluată fără modificări de la cea de a doua posibilitate prevăzută la articolul 230 al patrulea paragraf CE în cea de a doua posibilitate prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE pledează pentru o menținere a jurisprudenței Plaumann.

90. Astfel, după examinarea intensă a problemei în ansamblu în cadrul Convenției Europene, în vederea consolidării protecției jurisdicționale a particularilor împotriva actelor Uniunii cu aplicabilitate generală, autorii tratatului au decis să nu revizuiască criteriul afectării individuale, ci să introducă în schimb la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE o potențialitate complet nouă, și anume a treia posibilitate de a formula o acțiune: posibilitatea, examinată deja mai sus⁵⁶, conferită persoanelor fizice și juridice de a formula o acțiune împotriva actelor normative care le privesc direct și care nu presupun măsuri de executare⁵⁷.

91. Prin urmare, nici al doilea aspect al primului motiv nu poate fi admis.

3. Concluzie intermediară

92. În concluzie, se impune respingerea primului motiv de recurs.

B – Al doilea motiv de recurs

93. Prin intermediul celui de al doilea motiv de recurs, recurenții susțin, pe de o parte, că Tribunalul și-a motivat insuficient ordonanța și, pe de altă parte, că nu a luat în considerare cerințele unei protecții jurisdicționale efective.

1. Cu privire la cerințele motivării ordonanței pronunțate în primă instanță (primul aspect al celui de al doilea motiv de recurs)

94. În cadrul primului aspect al celui de al doilea motiv de recurs, recurenții critică motivarea ordonanței atacate, care, în opinia lor, este insuficientă. Lipsa de motivare criticată ar consta în examinarea insuficient de detaliată de către Tribunal a argumentelor prezentate în primă instanță de Inuit Tapiriit Kanatami și de ceilalți reclamânți referitoare la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene⁵⁸, precum și la articolele 6 și 13 din CEDO⁵⁹, recurenții subliniind îndeosebi faptul că Tribunalul nu a menționat nici măcar o dată articolele 6 și 13 din CEDO.

56 — A se vedea în această privință comentariile noastre privind primul aspect al primului motiv de recurs, în special punctele 26-62 din prezentele concluzii.

57 — A se vedea în această privință, în egală măsură, Documentele CONV 636/03 (citate la nota de subsol 24, punctele 17-23) și CONV 734/03 (citate la nota de subsol 24, p. 20 și urm.).

58 — Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene a fost proclamată în mod solemn pentru prima dată la 7 decembrie 2000 la Nisa (JO 2000, C 364, p. 1) și apoi, pentru a doua oară, la 12 decembrie 2007 la Strasbourg (JO 2007, C 303, p. 1; JO 2010, C 83, p. 389; JO 2012, C 326, p. 391).

59 — Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „CEDO”), semnată la Roma la 4 noiembrie 1950.

95. Este întemeiată afirmația conform căreia poate exista o lipsă a motivării în cazul în care Tribunalul nu răspunde suficient în cadrul hotărârii pronunțate în primă instanță la argumentele invocate de o parte⁶⁰.

96. Jurisprudența constantă nu impune însă Tribunalului să realizeze o motivare care să urmeze în mod exhaustiv și unul câte unul toate argumentele prezentate de părțile în litigiu și, prin urmare, motivarea poate fi implicită, cu condiția de a permite persoanelor interesate să cunoască motivele pentru care Tribunalul nu le-a admis argumentele, iar Curții să dispună de elemente suficiente pentru a-și exercita controlul⁶¹.

97. În speță, Tribunalul și-a îndeplinit obligațiile în ceea ce privește acest aspect.

98. Argumentele în discuție prezentate de Inuit Tapiriit Kanatami și de ceilalți reclamanți privind dreptul fundamental la o cale de atac efectivă figurau, conform propriilor declarații, la punctele 53-57 din observațiile scrise formulate în primă instanță cu privire la excepțiile de inadmisibilitate invocate de Parlamentul European și de Consiliu. Este necontestat că Tribunalul a răspuns la argumentele respective la punctul 51 din ordonanța atacată. La acest punct, Tribunalul a precizat că instanțele Uniunii nu pot interpreta dreptul particularilor de a formula o acțiune împotriva regulamentelor – chiar în lumina principiului unei protecții jurisdicționale efective – într-un mod care conduce la înlăturarea condițiilor expres prevăzute de tratat.

99. Se poate considera că acest răspuns este sumar. Cu toate acestea, modul detaliat în care Tribunalul trebuie să examineze în motivarea deciziei prin care se finalizează procedura argumentele invocate de o parte depinde, nu în ultimul rând, de gradul de fundamentare a acestor argumente și de importanța care le revine în comparație cu celelalte argumente prezentate de partea respectivă. Având în vedere caracterul sumar și superficialitatea observațiilor formulate de reclamanți în primă instanță referitoare la dreptul fundamental la o cale de atac efectivă⁶², este dificil să se reproșeze Tribunalului faptul că nu a supus această problemă unei analize mai detaliate în ordonanța atacată.

100. Acest raționament se aplică cu atât mai mult cu cât Tribunalul se putea întemeia în această privință pe o jurisprudență constantă a instanțelor Uniunii⁶³. Observațiile Tribunalului formulate la punctul 51 din ordonanța atacată coroborate cu citarea jurisprudenței relevante⁶⁴ permit identificarea motivelor pentru care Tribunalul nu a urmat argumentele invocate de Inuit Tapiriit Kanatami și de ceilalți reclamanți privind cerințele unei protecții jurisdicționale efective.

60 — Hotărârea din 1 octombrie 1991, Vidrányi/Comisia (C-283/90 P, Rec., p. I-4339, punctul 29), Hotărârea din 9 decembrie 2004, Comisia/Greencore (C-123/03 P, Rec., p. I-11647, punctele 40 și 41), Hotărârea din 20 mai 2010, Gogos/Comisia (C-583/08 P, Rep., p. I-4469, punctul 29), și Hotărârea din 20 ianuarie 2011, General Química și alții/Comisia (C-90/09 P, Rep., p. I-1, punctele 59-62), precum și Hotărârea din 25 octombrie 2007, Komninou și alții/Comisia (C-167/06 P, punctele 21-28), și Hotărârea din 5 mai 2011, Evropaiki Dynamiki/Comisia (C-200/10 P, punctele 33 și 43).

61 — Hotărârea din 9 septembrie 2008, FIAMM și alții/Consiliul și Comisia (C-120/06 P și C-121/06 P, Rep., p. I-6513, punctul 96), Hotărârea din 16 iulie 2009, Comisia/Schneider Electric (C-440/07 P, Rep., p. I-6413, punctul 135), și Hotărârea din 5 iulie 2011, Edwin/OAPI (C-263/09 P, Rep., p. I-5853, punctul 64).

62 — În observațiile scrise formulate în primă instanță cu privire la excepțiile de inadmisibilitate, problema drepturilor fundamentale este abordată în 5 dintr-un număr de 84 de puncte (respectiv pe o pagină din 22 de pagini), în timp ce în cererea introductivă formulată în primă instanță aceste drepturi nici măcar nu sunt menționate.

63 — A se vedea în această privință observațiile noastre prezentate mai jos, referitoare la cel de al doilea aspect al celui de al doilea motiv de recurs (punctele 105-124 din prezentele concluzii).

64 — La punctul 51 din ordonanța atacată se citează Hotărârea Jégo-Quérel (citată la nota de subsol 4, punctul 36) și Ordonanța Tribunalului din 9 ianuarie 2007, Lootus Teine Osäuhing/Consiliul (T-127/05, punctul 50).

101. În această privință, este lipsit de relevanță aspectul că, la punctul 51 din ordonanța atacată, Tribunalul a citat doar articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale, însă nu și articolele 6 și 13 din CEDO, întrucât la punctul în discuție Tribunalul a examinat *în general* argumentele invocate de reclamantii privind dreptul la o cale de atac efectivă și a menționat în acest context articolul 47 din cartă doar cu titlu de exemplu („în special”) ⁶⁵.

102. În plus, recurenții critică ca fiind contradictoriu raționamentul Tribunalului atunci când, la punctul 51 din ordonanța atacată, acesta menționează, în ceea ce privește limitele în care particularii pot formula acțiuni directe, o condiție de admisibilitate „expres prevăzută de tratat”, în pofida faptului că a trebuit să o deducă anterior în mod laborios cu ajutorul interpretării.

103. Nici acest argument nu este însă convingător. Este evident că termenul „acte normative” impune o interpretare. Dar acest lucru nu schimbă cu nimic faptul că este vorba în această privință despre o condiție de admisibilitate prevăzută *expres* la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE pentru acțiunile în anulare formulate de persoane fizice sau juridice.

104. În general, Tribunalul și-a formulat considerațiile privind problema protecției jurisdicționale efective într-un mod necontradictoriu și cu suficientă claritate. Recurenții pot avea o opinie diferită în ceea ce privește fondul față de cea exprimată de Tribunal. Însă, această împrejurare nu poate, în sine, să ducă la concluzia că ordonanța atacată este afectată de nemotivare ⁶⁶, ci constituie cel mult o deficiență pe fond care va trebui să fie examinată în cadrul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv de recurs.

2. Pretinsa încălcare a dreptului fundamental la o cale de atac efectivă (al doilea aspect al celui de al doilea motiv de recurs)

105. Întrucât primul aspect al celui de al doilea motiv de recurs nu poate fi admis, trebuie să examinăm în continuare cel de al doilea aspect al acestui motiv de recurs, care este invocat cu titlu subsidiar: în opinia recurenților, interpretarea articolului 263 al patrulea paragraf TFUE pe baza căreia Tribunalul a declarat inadmisibilă acțiunea formulată în primă instanță încalcă cerințele unei protecții jurisdicționale efective, astfel cum rezultă de la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale, precum și de la articolele 6 și 13 din CEDO, „în calitate de principii generale de drept al Uniunii”.

106. Dreptul la o cale de atac efectivă este recunoscut la nivelul Uniunii ca principiu general de drept ⁶⁷ și a dobândit între timp, în temeiul articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale, poziția de drept fundamental al Uniunii.

107. În mod neîndoielnic, acest drept fundamental trebuie luat în considerare în mod corespunzător – indiferent dacă se întemeiază pe cartă sau pe principiile generale de drept al Uniunii – la interpretarea și la aplicarea condițiilor de admisibilitate a acțiunilor în anulare formulate de persoane fizice sau juridice ⁶⁸, și anume în toate cele trei posibilități prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE.

65 — Menționăm cu caracter incidental că nici Inuit Tapiriit Kanatami și ceilalți reclamantii nu au menționat deloc articolul 13 din CEDO în fragmentul în discuție din memoriul depus în primă instanță. Prin urmare, ei nu pot să impute Tribunalului faptul că a neglijat această dispoziție.

66 — Hotărârea din 7 iunie 2007, Wunenburger/Comisia (C-362/05 P, Rep., p. I-4333, punctul 80), și Hotărârea Gogos/Comisia (citată la nota de subsol 60, punctul 35).

67 — Hotărârea din 15 mai 1986, Johnston (222/84, Rec., p. 1651, punctul 18), Hotărârea Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul (citată la nota de subsol 3, punctul 39), Hotărârea Comisia/Jégo-Quéré (citată la nota de subsol 4, punctul 29), Hotărârea din 13 martie 2007, Unibet (C-432/05, Rep., p. I-2271, punctul 37), Hotărârea din 3 septembrie 2008, Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia (C-402/05 P și C-415/05 P, Rep., p. I-6351, punctul 335), și Hotărârea din 22 decembrie 2010, DEB (C-279/09, Rep., p. I-13849, punctul 29).

68 — Hotărârile Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul (citată la nota de subsol 3, punctul 44) și Comisia/Jégo-Quéré (citată la nota de subsol 4, punctul 30).

108. Curtea a statuat totuși deja în mod clar că dreptul la o cale de atac efectivă *nu* impune o extindere a posibilităților conferite persoanelor fizice și juridice de a formula o acțiune directă împotriva actelor Uniunii cu aplicabilitate generală. Într-adevăr, contrar opiniei exprimate de recurenți, din acest drept fundamental nu se poate deduce pur și simplu faptul că persoanelor fizice și juridice trebuie să li se pună la dispoziție în mod necesar o posibilitate de a formula o acțiune directă în fața instanțelor Uniunii împotriva actelor legislative ale Uniunii Europene⁶⁹.

109. Cerințele privind drepturile fundamentale nu s-au modificat în mod substanțial odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, la 1 decembrie 2009. Deși este adevărat că tratatul menționat a ridicat în prezent cartă la rangul de drept primar obligatoriu al Uniunii Europene și a prevăzut că ea are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor [articolul 6 alineatul (1) primul paragraf TUE], acest tratat nu a modificat deloc conținutul dreptului fundamental la o cale de atac efectivă recunoscut la nivelul Uniunii. Acest lucru rezultă, nu în cele din urmă, din Explicații⁷⁰, care au fost elaborate ca orientări pentru interpretarea cartei și care trebuie luate în considerare în mod corespunzător de instanțele Uniunii și de instanțele statelor membre [articolul 6 alineatul (1) al treilea paragraf TUE coroborat cu articolul 52 alineatul (7) din cartă].

110. O concluzie diferită nu se poate deduce nici din principiul omogenității, consacrat la articolul 52 alineatul (3) prima teză din cartă, și care, potrivit articolului 6 alineatul (1) al treilea paragraf TUE, trebuie luat în considerare cu ocazia interpretării și a aplicării dreptului fundamental la o cale de atac efectivă. Conform acestui principiu, drepturile fundamentale garantate prin cartă care corespund unor drepturi garantate prin CEDO au același înțeles și aceeași întindere ca și cele prevăzute de convenție. Prin urmare, în ceea ce privește dreptul fundamental al Uniunii la o cale de atac efectivă, trebuie să se țină seama de articolele 6 și 13 din CEDO, pe care se întemeiază articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale⁷¹. Spre deosebire de considerațiile recurenților, aceste două drepturi fundamentale prevăzute de CEDO nu impun totuși, în stadiul actual al interpretării lor de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, obligativitatea de a acorda particularilor posibilitatea de a formula o acțiune directă împotriva actelor legislative⁷².

111. Desigur, articolul 52 alineatul (3) a doua teză din cartă permite dreptului Uniunii să confere o protecție mai largă decât cea garantată de dispozițiile CEDO. Cu toate acestea, trebuie să se țină seama în mod corespunzător în această privință de voința autorilor tratatului, care, astfel cum am precizat mai sus⁷³, au respins în final posibilitatea conferită persoanelor fizice și juridice de a formula o acțiune directă împotriva actelor legislative, ca urmare a dezbatelor intense desfășurate în cadrul Convenției Europene.

112. Autorii tratatului au precizat, în plus, că dispozițiile cuprinse în cartă nu extind în niciun fel competențele Uniunii astfel cum sunt definite în tratate [articolul 6 alineatul (1) al doilea paragraf TUE]. În acest context, drepturile fundamentale consacrate de cartă, în speță dreptul la o cale de atac efectivă prevăzut la articolul 47 din cartă, nu pot fi invocate pentru a susține includerea actelor legislative în categoria actelor normative (a treia posibilitate prevăzută la articolul 263 al patrulea

69 — A se vedea în această privință Hotărârile Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul (citată la nota de subsol 3, în special punctele 37-40) și Comisia/Jégo-Quéré (citată la nota de subsol 4, punctele 29 și 30).

70 — În aceste explicații (JO 2007, C 303, p. 17 [29 și urm.]) se arată cu privire la articolul 47 din cartă: „[...] Menționarea acestei jurisprudențe în cartă nu avea ca obiect modificarea sistemului de control jurisdicțional prevăzut în tratate și, în special, a normelor privind admisibilitatea acțiunilor formulate direct în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene. Convenția Europeană a examinat sistemul de control jurisdicțional al Uniunii, inclusiv normele privind admisibilitatea, și l-a confirmat, modificând însă anumite aspecte, după cum se arată la [articolele 251 TFUE-281 TFUE] și, în special, la [articolul 263 al patrulea paragraf TFUE]. [...]”

71 — Strânsa legătură dintre articolul 47 din cartă, pe de o parte, și articolele 6 și 13 din CEDO, pe de altă parte, este exprimată în mod clar în Explicațiile cu privire la cartă (citată la nota de subsol 70). Și jurisprudența Curții în care dreptul la o cale de atac efectivă a fost recunoscut ca principiu general de drept se întemeiază în mod substanțial pe cele două dispoziții ale CEDO (a se vedea în această privință hotărârile citate la nota de subsol 67).

72 — Nici recurenții înșiși nu au citat măcar o singură hotărâre relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului și au trebuit să admită, atunci când au fost întrebați, că nu au cunoștință despre nicio astfel de hotărâre.

73 — A se vedea în această privință punctele 39-46 din prezentele concluzii.

paragraf TFUE) sau pentru a relaxa condițiile în care actele legislative îi pot privi direct și individual pe particulari (a doua posibilitate prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE), întrucât o astfel de interpretare ar fi echivalentă cu o extindere a competențelor Uniunii care nu este compatibilă cu articolul 6 alineatul (1) al doilea paragraf TUE sau, mai exact, cu o extindere a competențelor jurisdicționale ale Curții de Justiție a Uniunii Europene în calitate de instituție a Uniunii [articolul 19 alineatul (1) prima teză TUE].

113. O concluzie identică rezultă și în urma examinării articolului 51 alineatul (2) din cartă, care, potrivit articolului 6 alineatul (1) al treilea paragraf TUE, trebuie luat în considerare cu ocazia interpretării și a punerii în aplicare a drepturilor, a libertăților și a principiilor prevăzute în cartă. Conform celui dintâi articol menționat, cartă nu creează nicio competență și nicio sarcină nouă pentru Uniune și nu modifică *nici competențele, nici sarcinile stabilite în tratate*. Importanța fundamentală pe care statele membre o atribuie acestei dispoziții s-a reflectat, nu în ultimul rând, în faptul că modul său de redactare a fost preluat în mod identic într-o declarație comună privind tratatele⁷⁴.

114. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, instanțele Uniunii nu pot extinde pe calea interpretării calitatea procesuală activă a persoanelor fizice și juridice prevăzută la cea de a treia posibilitate a articolului 263 al patrulea paragraf TFUE la acte legislative, o astfel de extindere necesitând inițierea unei proceduri de modificare a tratatului⁷⁵. Situația ar fi aceeași în cazul în care s-ar intenționa modificarea fundamentală a cerințelor privind afectarea directă și individuală stabilite la cea de a doua posibilitate prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE în legătură cu actele legislative.

115. Contrar opiniei exprimate de recurenți, nu există totuși temerea privind existența unor deficiențe în legătură cu posibilitățile conferite particularilor de a formula o acțiune împotriva actelor legislative ale Uniunii Europene, întrucât sistemul de protecție juridică instituit prin tratate a creat un sistem complet de căi de atac și de proceduri, care oferă particularilor protecție jurisdicțională efectivă împotriva actelor legislative și în afara posibilităților de a formula o acțiune directă, întrucât aceștia pot contesta nelegalitatea *pe cale incidentală*⁷⁶.

116. Astfel cum indică articolul 19 alineatul (1) TUE, sistemul de protecție juridică instituit prin tratate se întemeiază pe doi piloni, dintre care unul se bazează pe instanțele Uniunii, iar celălalt pe instanțele naționale⁷⁷.

117. În măsura în care actul Uniunii în cauză trebuie să fie pus în aplicare de organe ale Uniunii, legalitatea sa poate fi supusă controlului pe cale incidentală în temeiul articolului 277 TFUE, în cadrul unei acțiuni în anulare formulată împotriva actului de punere în aplicare respectiv. În schimb, în cazul în care actul Uniunii în cauză trebuie să fie pus în aplicare de autoritățile naționale – situație care se

74 — Al doilea paragraf al Declarației nr. 1 privind actul final al conferinței interguvernamentale care a adoptat Tratatul de la Lisabona, semnat la 13 decembrie 2007 (JO 2007, C 306, p. 249; JO 2008, C 115, p. 337; JO 2010, C 83, p. 339; JO 2012, C 326, p. 339).

75 — A se vedea în acest sens Hotărârea Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul (citată la nota de subsol 3, punctul 45), precum și Hotărârile din 27 februarie 2007, Gestoras Pro Amnistía și alții/Consiliul (C-354/04 P, Rep., p. I-1579, punctul 50, ultima teză), și Segi și alții/Consiliul (C-355/04 P, Rep., p. I-1657, punctul 50, ultima teză).

76 — A se vedea în acest sens Hotărârea Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul (citată la nota de subsol 3, punctul 40), Hotărârea Comisia/Jégo-Quéré (citată la nota de subsol 4, punctul 30), Hotărârea din 30 martie 2004, Rothley și alții/Parlamentul European (C-167/02 P, Rec., p. I-3149, punctul 46), și Hotărârea din 6 decembrie 2005, Gaston Schul Douane-expediteur (C-461/03, Rec., p. I-10513, punctul 22).

77 — A se vedea în acest sens Avizul 1/09 din 8 martie 2011 (Rep., p. I-1137, punctul 66); a se vedea de asemenea Hotărârea din 21 februarie 1991, Zuckerfabrik Süderdithmarschen și alții (C-143/88 și C-92/89, Rec., p. I-415, punctul 16), și Hotărârea din 9 noiembrie 1995, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft și alții (C-465/93, Rec., p. I-3761, punctul 20), precum și jurisprudența citată la nota de subsol 76.

regăsește adesea –, legalitatea sa poate fi supusă controlului prin intermediul unei proceduri preliminare în temeiul articolului 19 alineatul (3) litera (b) TUE coroborat cu articolul 267 primul paragraf litera (b) TFUE⁷⁸, iar în anumite cazuri, sesizarea Curții cu o astfel de cerere de decizie preliminară este chiar obligatorie⁷⁹.

118. Este adevărat că uneori se contestă faptul că o simplă examinare în mod incidental a legalității unui act legislativ nu poate înlocui în mod adecvat lipsa posibilității particularului în cauză de a formula o acțiune directă împotriva acestui act. În special, particularul nu poate fi pus într-o poziție în care se vede obligat să încalce o cerință sau o interdicție prevăzută de dreptul Uniunii care produce efecte directe doar pentru unicul motiv de a determina autoritatea competentă să adopte un act de punere în aplicare împotriva căruia el se poate ulterior apăra în instanță⁸⁰.

119. Ar fi într-adevăr inadecvat, în lumina dreptului fundamental al Uniunii la o cale de atac efectivă, dacă o persoană fizică sau juridică ar trebui să acționeze mai întâi nelegal și, astfel, ar trebui să se expună eventual chiar riscului de a i se aplica o sancțiune, doar în scopul de a putea avea acces la controlul jurisdicțional al actului Uniunii în discuție în fața instanțelor competente⁸¹. Cu toate acestea, *nu* există temerea că o astfel de situație ar exista în sistemul tratatelor europene în ceea ce privește actele legislative ale Uniunii.

120. În general – de exemplu în cazul interdicției existente privind introducerea pe piață a produselor derivate din focă – este de competența autorităților naționale să supravegheze respectarea unei cerințe sau a unei interdicții direct aplicabile care rezultă dintr-un act al Uniunii. În acest caz, particularul are libertatea de a se adresa autorității competente – în prezenta cauză, de exemplu, administrației vamale naționale competente – pentru a solicita confirmarea faptului că cerința sau interdicția în cauză nu îi este aplicabilă⁸². Pentru motive legate de protecția jurisdicțională efectivă, trebuie să existe posibilitatea ca o decizie negativă a acestei autorități naționale să fie supusă controlului exercitat de instanțele naționale, care, la rândul lor, pot sau, în unele cazuri, chiar sunt obligate să adreseze Curții întrebarea privind validitatea actului Uniunii pe care se întemeiază decizia în vederea pronunțării unei decizii preliminare⁸³.

78 — Hotărârea *Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul* (citată la nota de subsol 3, punctul 40), Hotărârea *Comisia/Jégo-Quéré* (citată la nota de subsol 4, punctul 30), Hotărârea din 29 iunie 2010, E și F (C-550/09, Rep., p. I-6213, punctul 45), și Hotărârea din 27 noiembrie 2012, *Pringle* (C-370/12, punctul 39).

79 — Obligația de a sesiza Curtea cu titlu preliminar există nu numai pentru instanțele de ultim grad de jurisdicție, ci și, conform condițiilor stabilite în jurisprudența *Foto-Frost* (a se vedea în această privință Hotărârea din 22 octombrie 1987, *Foto-Frost*, 314/85, Rec., p. 4199, punctele 12-19, și Hotărârea *Gaston Schul Douane-expediteur*, citată la nota de subsol 76, punctul 22), pentru instanțele ale căror decizii pot fi supuse în continuare unor căi de atac în dreptul intern.

80 — A se vedea de exemplu punctele 43 și 102 din Concluziile avocatului general Jacobs prezentate la 21 martie 2002 în cauza *Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul* (citată la nota de subsol 3).

81 — Acest lucru este recunoscut atât de Curte în jurisprudența sa (Hotărârea *Unibet*, citată la nota de subsol 67, punctul 64), cât și de Convenția Europeană (a se vedea documentele citate la nota de subsol 24).

82 — Această posibilitate a fost evocată deja în Hotărârea *Comisia/Jégo-Quéré* (citată la nota de subsol 4, punctul 35).

83 — Hotărârile *Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul* (citată la nota de subsol 3, punctul 40) și *Comisia/Jégo-Quéré* (citată la nota de subsol 4, punctul 30); în ceea ce privește obligația care revine instanțelor naționale de a sesiza Curtea cu titlu preliminar în această situație, a se vedea jurisprudența *Foto-Frost*, citată la nota de subsol 79.

121. În general, revine statelor membre obligația să stabilească căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii⁸⁴. Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, această obligație este prevăzută expres la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, ceea ce are drept consecință, nu în ultimul rând, că condițiile de admisibilitate a acțiunilor introduse în fața instanțelor naționale, inclusiv în cazul eventualelor acțiuni în constatare sau al unor cereri de măsuri provizorii, nu pot să fie excesiv de restrictive⁸⁵.

122. În cazul în care controlul respectării unei cerințe sau a unei interdicții direct aplicabile prevăzute de dreptul Uniunii intră, în mod excepțional, în domeniul de competență al unui organ, al unui oficiu sau al unei agenții a Uniunii, particularul are astfel libertatea de a se adresa organului în cauză și de a solicita confirmarea că cerința sau interdicția în cauză nu îi este aplicabilă. Conform principiului bune administrări, organismul în cauză ar fi obligat să soluționeze această cerere⁸⁶. Pentru motive legate de protecția jurisdicțională efectivă, o decizie negativă a acestui organism ar trebui considerată drept decizie în sensul articolului 288 al patrulea paragraf TFUE, împotriva căreia destinatarul său ar putea formula o acțiune în anulare în temeiul primei posibilități prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE. În cadrul acestei acțiuni, invocând articolul 277 TFUE, destinatarul ar putea să invoce, cu titlu incidental, nelegalitatea actului legislativ al Uniunii pe care se întemeiază decizia în cauză.

123. În cazuri urgente, există totuși posibilitatea de a sesiza atât instanțele Uniunii (articolul 278 TFUE și articolul 279 TFUE), cât și instanțele naționale cu o cerere de măsuri provizorii⁸⁷. În ședința în fața Curții, Consiliul a făcut referire în mod întemeiat la acest aspect.

124. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, argumentul recurenților privind cerințele unei protecții jurisdicționale efective trebuie, prin urmare, să fie respins.

3. Concluzie intermediară

125. Prin urmare, al doilea motiv de recurs este în totalitate nefondat.

C – Al treilea motiv de recurs

126. În cadrul celui de al treilea motiv de recurs, se invocă o denaturare a probelor. Recurenții impută Tribunalului faptul că a „prezentat în mod eronat și a denaturat” argumentele invocate de ei în primă instanță.

127. Pe de o parte, recurenții consideră că, la punctul 47 din ordonanța atacată, Tribunalul le-a atribuit în mod neîntemeiat afirmația conform căreia diferența dintre actele legislative și normative ar consta în adăugarea calificativului „legislativ” după termenul „actele” care se referă la primele două posibilități menționate la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE⁸⁸. Tribunalul a confundat astfel argumentele invocate de reclamânți cu cele invocate de Parlamentul European și de Consiliu.

84 — Pentru exemple din practica instanțelor statelor membre, a se vedea Hotărârea din 10 ianuarie 2006, IATA și ELFAA (C-344/04, Rec., p. I-403, punctul 19), Hotărârea din 8 iunie 2010, Vodafone și alții (C-58/08, Rep., p. I-4999, punctul 29), și Hotărârea din 9 noiembrie 2010, Schecke și Eifert (C-92/09 și C-93/09, Rep., p. I-11063, punctul 28); a se vedea, în mod similar, în legătură însă cu directivele și cu transpunerea acestora în legislația națională, Hotărârea din 10 decembrie 2002, British American Tobacco (Investments) și Imperial Tobacco (C-491/01, Rec., p. I-11453, punctul 24), Hotărârea din 6 decembrie 2005, ABNA și alții (C-453/03, C-11/04, C-12/04 și C-194/04, Rec., p. I-10423, punctele 19, 25 și 34), Hotărârea din 8 iulie 2010, Afton Chemical (C-343/09, Rep., p. I-7027, punctul 8), și Hotărârea din 21 decembrie 2011, Air Transport Association of America și alții (C-366/10, Rep., p. I-13755, punctul 43).

85 — Hotărârea Unibet (citată la nota de subsol 67, în special punctele 38-44); a se vedea de asemenea Hotărârea Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul (citată la nota de subsol 3, punctul 42) și Hotărârea Comisia/Jégo-Quéré (citată la nota de subsol 4, punctul 32).

86 — A se vedea articolul 41 alineatele (1) și (4) din Carta drepturilor fundamentale și articolul 24 al patrulea paragraf TFUE.

87 — Hotărârile Zuckerfabrik Süderdithmarschen și alții (punctele 17, 20 și 23-33) și Atlanta Fruchthandelsengesellschaft și alții (punctele 24, 25 și 32-51), citate la nota de subsol 77.

88 — În limba de procedură: „that the distinction between legislative and regulatory acts [...] consists of adding the qualifier «legislative» to the word «act» with reference to the first two possibilities covered by the fourth paragraph of Article 263 TFEU”.

128. Pe de altă parte, recurenții susțin că, la punctul 48 din ordonanța atacată, Tribunalul le-a atribuit afirmația conform căreia obiectivul statelor membre nu era să limiteze aplicabilitatea ultimei posibilități prevăzute la articolul 290 al patrulea paragraf TFUE doar la actele delegate, în sensul articolului 290 TFUE.

1. Cu privire la admisibilitate

129. Instituțiile Uniunii care au participat la procedură contestă admisibilitatea acestui motiv de recurs și precizează, în esență, că motivul nu privește probe care ar fi putut să fie denaturate, ci cel mult argumente juridice.

130. Această obiecție este greșită. În calitate de instanță de recurs, Curtea are competența de a revizui hotărârea pronunțată în primă instanță pentru a stabili nu numai dacă Tribunalul a denaturat faptele sau probele, ci și dacă a denaturat argumentele prezentate de părți⁸⁹.

131. În plus, recurenții au indicat într-un mod suficient de clar partea din ordonanța atacată în care ele plasează pretinsa denaturare și în ce constă denaturarea respectivă.

132. Al treilea motiv de recurs este, prin urmare, admisibil.

2. Cu privire la temeinicie

133. Jurisprudența constantă a Curții referitoare la denaturarea probelor poate servi drept punct de plecare pentru examinarea temeiniciei acestui motiv de recurs. Conform acestei jurisprudențe, o denaturare are loc numai atunci când, fără a recurge la noi elemente de probă, aprecierea elementelor de probă existente apare ca fiind vădit greșită⁹⁰.

134. Dacă această regulă s-ar aplica argumentelor invocate de părți în primă instanță, ar însemna că o denaturare a acestora poate fi reținută numai atunci când argumentele au fost înțelese în mod vădit greșit de către Tribunal sau atunci când acestea au fost prezentate în așa fel încât conținutul lor a fost denaturat⁹¹. Vom examina în continuare aspectul dacă această situație se regăsește la punctele 47 și 48 din ordonanța atacată.

a) Cu privire la punctul 47 din ordonanța atacată

135. Punctul 47 din ordonanța atacată privește chestiunea care face obiectul litigiului dintre părțile din procedură, și anume dacă persoanelor fizice și juridice li se poate permite, în temeiul oricăreia dintre posibilitățile prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE, să formuleze o acțiune împotriva actelor legislative. Parlamentul European și Consiliul au susținut în primă instanță că astfel de acțiuni nu pot fi admisibile în temeiul celei de a treia posibilități prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf

89 — Hotărârea din 1 iulie 2010, Knauf Gips/Comisia (C-407/08 P, Rep., I-6375, punctele 30 și 31); a se vedea, în mod similar, Hotărârea Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum (citată la nota de subsol 53, punctele 44-50) și Hotărârea din 29 noiembrie 2007, Stadtwerke Schwäbisch Hall și alții/Comisia (C-176/06 P, punctul 25).

90 — Hotărârea din 18 ianuarie 2007, PKK și KNK/Consiliul (C-229/05 P, Rep., p. I-439, punctul 37), Hotărârea din 22 noiembrie 2007, Sniace/Comisia (C-260/05 P, Rep., p. I-10005, punctul 37), și Hotărârea din 17 iunie 2010, Lafarge/Comisia (C-413/08 P, Rep., p. I-5361, punctul 17).

91 — A se vedea Concluziile noastre prezentate la 14 aprilie 2011 în cauzele Solvay/Comisia (C-109/10 P, Rep., p. I-10329), punctul 94, și Solvay/Comisia (C-110/10 P, Rep., p. I-10439), punctele 126 și 131.

TFUE, însă ele pot fi admisibile în temeiul primei și al celei de a doua posibilități vizate de această dispoziție⁹². Inuit Tapiriit Kanatami și ceilalți reclamanți au reproșat acestor două instituții că au interpretat noțiunea „acte” menționată la prima și la cea de a doua posibilitate prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE în sensul de „acte legislative”⁹³.

136. Această prezentare a argumentelor Parlamentului European și ale Consiliului prezentate de Inuit Tapiriit Kanatami și de ceilalți reclamanți este descrisă de către Tribunal la punctul 47 din ordonanța atacată drept „argumentul reclamanților”. Prin urmare, în fragmentul respectiv din ordonanța atacată, Tribunalul nu susține, de exemplu, că recurenții au interpretat ei înșiși noțiunea „acte” ca fiind „acte legislative”, ci analizează doar consecințele pe care argumentele Parlamentului European și ale Consiliului le-ar putea avea în opinia recurenților. La punctul 47 din ordonanța atacată, Tribunalul respinge doar această interpretare a argumentelor părții adverse dată de Tapiriit Kanatami și de ceilalți reclamanți.

137. În acest context, nu se poate imputa Tribunalului că, la punctul 47 din ordonanța atacată, a înțeles vădit greșit argumentele recurenților sau că acestea au fost redactate cu sens modificat. Dimpotrivă, recurenții înșiși sunt cei care pleacă de la premisa unei interpretări vădit incorecte a fragmentului în litigiu din ordonanța atacată.

b) Cu privire la punctul 48 din ordonanța atacată

138. Situația este diferită în ceea ce privește punctul 48 din ordonanța atacată, în care Tribunalul precizează că, „spre deosebire de cele susținute de reclamanți”, obiectivul statelor membre nu era să limiteze aplicabilitatea ultimei părți de frază de la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE doar la actele delegate în sensul articolului 290 TFUE.

139. Prin urmare, în fragmentul respectiv din ordonanța pronunțată, Tribunalul susține că Inuit Tapiriit Kanatami și ceilalți reclamanți ar fi invocat în procedura în primă instanță că obiectivul statelor membre era să limiteze aplicabilitatea ultimei părți de frază de la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE doar la actele delegate în sensul articolului 290 TFUE.

140. Prin această formulare, Tribunalul a reprodus argumentele prezentate de reclamanți în primă instanță în așa fel încât aveau în mod vădit un sens modificat. În realitate, Inuit Tapiriit Kanatami și ceilalți reclamanți nu au afirmat niciodată în cursul procedurii că obiectivul statelor membre a fost să includă doar actele delegate, în sensul articolului 290 TFUE, în domeniul de aplicare al ultimei părți din fraza de la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE. În plus, o astfel de afirmație ar fi diametral opusă intereselor recurenților în prezenta cauză.

141. Dimpotrivă, recurenții au susținut în mod consecvent în ambele proceduri opinia conform căreia Tratatul de la Lisabona *ar fi trebuit să utilizeze* noțiunea „act delegat”, în sensul articolului 290 TFUE, în locul noțiunii „acte normative”, în cazul în care *ar fi intenționat* să limiteze domeniul de aplicare al articolului 263 al patrulea paragraf TFUE la actele fără caracter legislativ⁹⁴.

142. În consecință, la punctul 48 din ordonanța atacată, Tribunalul a denaturat argumentele prezentate de Inuit Tapiriit Kanatami și de ceilalți reclamanți.

92 — A se vedea în special punctul 17 din excepția de inadmisibilitate invocată de Parlamentul European și punctul 15 din excepția de inadmisibilitate invocată de Consiliu.

93 — A se vedea în special punctul 30 din observațiile scrise formulate în primă instanță de Inuit Tapiriit Kanatami și de ceilalți reclamanți privind excepțiile de inadmisibilitate invocate de Parlamentul European și de Consiliu.

94 — În ceea ce privește argumentele prezentate în primă instanță de Inuit Tapiriit Kanatami și de ceilalți reclamanți, a se vedea în special punctul 49 din observațiile lor scrise formulate cu privire la excepțiile de inadmisibilitate ridicate de Parlamentul European și de Consiliu; în ceea ce privește argumentele identice invocate de aceștia în procedura de recurs, a se vedea punctul 53 din prezentele concluzii.

143. Desigur, o astfel de denaturare nu trebuie să ducă în mod obligatoriu la anularea ordonanței pronunțate de Tribunal în primă instanță⁹⁵. Acest lucru a fost subliniat în mod întemeiat de Parlamentul European.

144. În ceea ce privește în special prezenta cauză, nu ar fi oportun să se anuleze ordonanța atacată, întrucât prezentarea incorectă a anumitor puncte din argumentele reclamanților nu a produs niciun efect asupra ordonanței Tribunalului. Dimpotrivă, la fel ca toate celelalte părți la procedură, Tribunalul a considerat că termenul „acte normative” este mai larg decât noțiunea „act delegat”, în sensul articolului 290 TFUE.

145. Acest lucru este exprimat în special la punctul 48 din ordonanța atacată, în care, în ceea ce privește ultima parte a frazei de la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE, Tribunalul subliniază că „obiectivul statelor membre nu era să limiteze aplicabilitatea acestei dispoziții doar la actele delegate în sensul articolului 290 TFUE, ci, mai general, la actele normative”.

146. Prin urmare, deși critica formulată de recurenți împotriva punctului 48 din ordonanța atacată este corectă pe fond, ea este, în final, inoperantă (în limba franceză: „inopérant”)⁹⁶.

3. Concluzie intermediară

147. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, rezultă că și cel de al treilea motiv de recurs este nefondat.

D – Concluzie

148. Întrucât niciunul dintre motivele invocate de recurenți în susținerea recursurilor formulate nu poate fi primit, recursul trebuie respins în totalitate.

V – Cu privire la cheltuielile de judecată

149. Dacă respinge recursul, astfel cum am sugerat în speță, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată [articolul 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură], detaliile rezultând de la articolele 137-146 coroborate cu articolul 184 alineatul (1) din Regulamentul de procedură⁹⁷.

95 — Hotărârea din 1 iunie 2006, P&O European Ferries (Vizcaya) și Diputación Foral de Vizcaya/Comisia (C-442/03 P și C-471/03 P, Rec., I-4845, punctele 133 și 134), și Hotărârea din 1 februarie 2007, Sison/Consiliul (C-266/05 P, Rep., I-1233, punctele 67-72); a se vedea în același sens Hotărârea Tribunalului din 9 septembrie 2010, Andreasen/Comisia (T-17/08 P, punctul 76).

96 — A se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iunie 1992, Lestelle/Comisia (C-30/91 P, Rec., p. I-3755, punctul 28), și Hotărârile Kadi Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia (citată la nota de subsol 67, punctul 233) și FIAMM și alții/Consiliul și Comisia (citată la nota de subsol 61, punctul 189).

97 — Având în vedere principiul general conform căruia noile norme de procedură se aplică tuturor litigiilor pendinte la momentul la care acestea intră în vigoare (jurisprudență constantă; a se vedea Hotărârea din 12 noiembrie 1981, Meridionale Industria Salumi și alții, 212/80-217/80, Rec., p. 2735, punctul 9), decizia privind cheltuielile de judecată în prezenta cauză se întemeiază pe Regulamentul de procedură al Curții din 25 septembrie 2012, care a intrat în vigoare la 1 noiembrie 2012 (a se vedea în același sens Hotărârea din 6 decembrie 2012, Comisia/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, punctele 83-85). Cu toate acestea, din punctul de vedere al conținutului, nu există nicio diferență față de articolul 69 alineatul (2) coroborat cu articolul 118 și cu articolul 122 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții din 19 iunie 1991.

150. Din articolul 138 alineatele (1) și (2) coroborat cu articolul 184 alineatul (1) din Regulamentul de procedură rezultă că partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată; în cazul în care mai multe părți cad în pretenții, Curtea decide asupra repartizării cheltuielilor de judecată. Întrucât Parlamentul European și Consiliul au solicitat obligarea recurenților la plata cheltuielilor de judecată, iar recurenții au căzut în pretenții, se impune obligarea acestora la plata cheltuielilor de judecată. Aceștia trebuie să suporte în solidar cheltuielile de judecată, întrucât au introdus împreună recursul⁹⁸.

151. În privința cheltuielilor efectuate de Comisie trebuie să se decidă printr-o decizie diferită de prima decizie privind cheltuielile de judecată. Această instituție, care a formulat o cerere de intervenție în primă instanță în susținerea concluziilor Parlamentului European și ale Consiliului, a participat la faza scrisă și orală a procedurii de recurs. Conform articolului 184 alineatul (4) a doua teză din Regulamentul de procedură, Curtea poate obliga o astfel de parte să suporte propriile cheltuieli de judecată.

152. Potrivit modului său de redactare („poate”), această din urmă dispoziție nu exclude nicidecum posibilitatea ca, dacă este cazul, Curtea să statueze și în sens diferit și să oblige recurentul care a căzut în pretenții să suporte cheltuielile efectuate în primă instanță de partea adversă care a formulat cererea de intervenție, atunci când cererile formulate de aceasta din urmă – precum în speță de Comisie – au fost admise în procedura de recurs⁹⁹. Cu toate acestea, în prezenta cauză, ni se pare oportun să se aplice în continuare norma menționată la articolul 184 alineatul (4) a doua teză din Regulamentul de procedură, întrucât prezenta procedură de recurs a permis clarificarea unei chestiuni de principiu care prezintă pentru Comisie un interes instituțional considerabil, ce depășește cu mult cazul concret. Prin urmare, este absolut echitabil ca Comisia să suporte propriile cheltuieli de judecată.

153. În ceea ce privește, în sfârșit, Regatul Țărilor de Jos, care a formulat, în egală măsură, o cerere de intervenție în primă instanță în susținerea concluziilor Parlamentului European și ale Consiliului, acesta nu poate fi obligat, astfel cum au solicitat recurenții, la plata cheltuielilor de judecată, întrucât acesta nu a participat la procedura de recurs [articolul 184 alineatul (4) prima teză din Regulamentul de procedură].

VI – Concluzie

154. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții:

- 1) Să respingă recursul.
- 2) Să oblige Comisia Europeană să suporte propriile cheltuieli de judecată.
- 3) Să oblige recurenții să suporte în solidar restul cheltuielilor de judecată aferente procedurii.

98 — Hotărârea din 14 septembrie 2010, Akzo Nobel Chemicals și Akros Chemicals/Comisia (C-550/07 P, Rep., p. I-8301, punctul 123); a se vedea în același sens Hotărârea din 31 mai 2001, D și Suedia/Consiliul (C-122/99 P și C-125/99 P, Rec., p. I-4319, punctul 65); în această din urmă cauză, D și Regatul Suediei introduseseră chiar două recursuri separate și totuși au fost obligate să suporte în solidar cheltuielile de judecată.

99 — A se vedea în acest sens, cu titlu de exemplu, Hotărârea din 19 iulie 2012, Consiliul/Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group (C-337/09 P, punctul 112); în cauza respectivă, Consiliul, în calitate de recurent care a căzut în pretenții, a fost obligat să suporte, printre altele, cheltuielile de judecată efectuate de Audace, în calitate de parte adversă care a formulat o cerere de intervenție în primă instanță și ale cărei cereri au fost admise în procedura de recurs.